

RMK VALGAMAA METSKONNA
METSAMAJANDAMISE KAVA
AASTANI 2021

Metsaülema pöördumine	3
1. Metsa majandamine aastatel 2001–2011	5
1.1. Maakasutus	6
1.2. Metsavarud	8
1.3. Raied	16
1.4. Metsakasvatus	18
1.5. Looduskaitse	21
1.6. Metsaparandus	23
1.7. Puhkevõimalused	25
1.8. Kultuurimälestised ja pärandkultuur	28
1.9. Jahindus	29
2. Metsa majandamist mõjutavad planeeringud ja taristu	31
3. Metsa majandamine aastani 2021	35
3.1. Maakasutus	36
3.2. Metsakasvatus	37
3.3. Looduskaitse	42
3.4. Metsaparandus	44
3.5. Puhkevõimalused	47
3.6. Jahindus	48
3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused	49
3.8. Aastane puidukasutuse maht	58
3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele	58
3.10. Metsamajanduslik tööhõive	59

**RMK VALGAMAA METSKONNA
METSÄ MAJANDAMISE KAVA
AASTANI 2021**

foto: RANDO KALL

PÜHAJÄRV SÕSARSAARTEGA.

foto: RANDO KALL

Risto Sepp, metsäülem

RMK on metsaseaduse alusel tegutsev riigitulundusasutus, mille metsaseadusest tulenevad ülesanded on järgmised: riigimetsa korraldamine, majandamine ja kasutusse andmine; kasvava metsa raieõiguse ja metsa-materjalide müük; riigimetsa avaliku ülesande täitmine ja loodusväärtuste kaitse.

RMK eesmärgiks on riigimetsade kestlik majandamine, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsast saadavaid hüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või ka selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Käesolev kava annab ülevaate RMK Valgamaa metstkonna hallatavatest metsavarudest ja möödunud kümnendi tegevusest ning määratleb metstkonna tasandil olulisemad tegevussuunad nii maakasutuses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Kavast on näha, milliseks kujuneb riigimetsade vanuseline struktuur järjepideval majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsa-parandust ja looduskaitsetöid.

Riigimets on oluline tööandja ja puidukasutus ning metsamajandus omavad tähtsat rolli maaelu arengus. Looduskaitsetöid piirangute kehtestamine peab arvestama ökoloogiliste väärtuste kõrval ka majanduslike ja sotsiaalseid mõjusid.

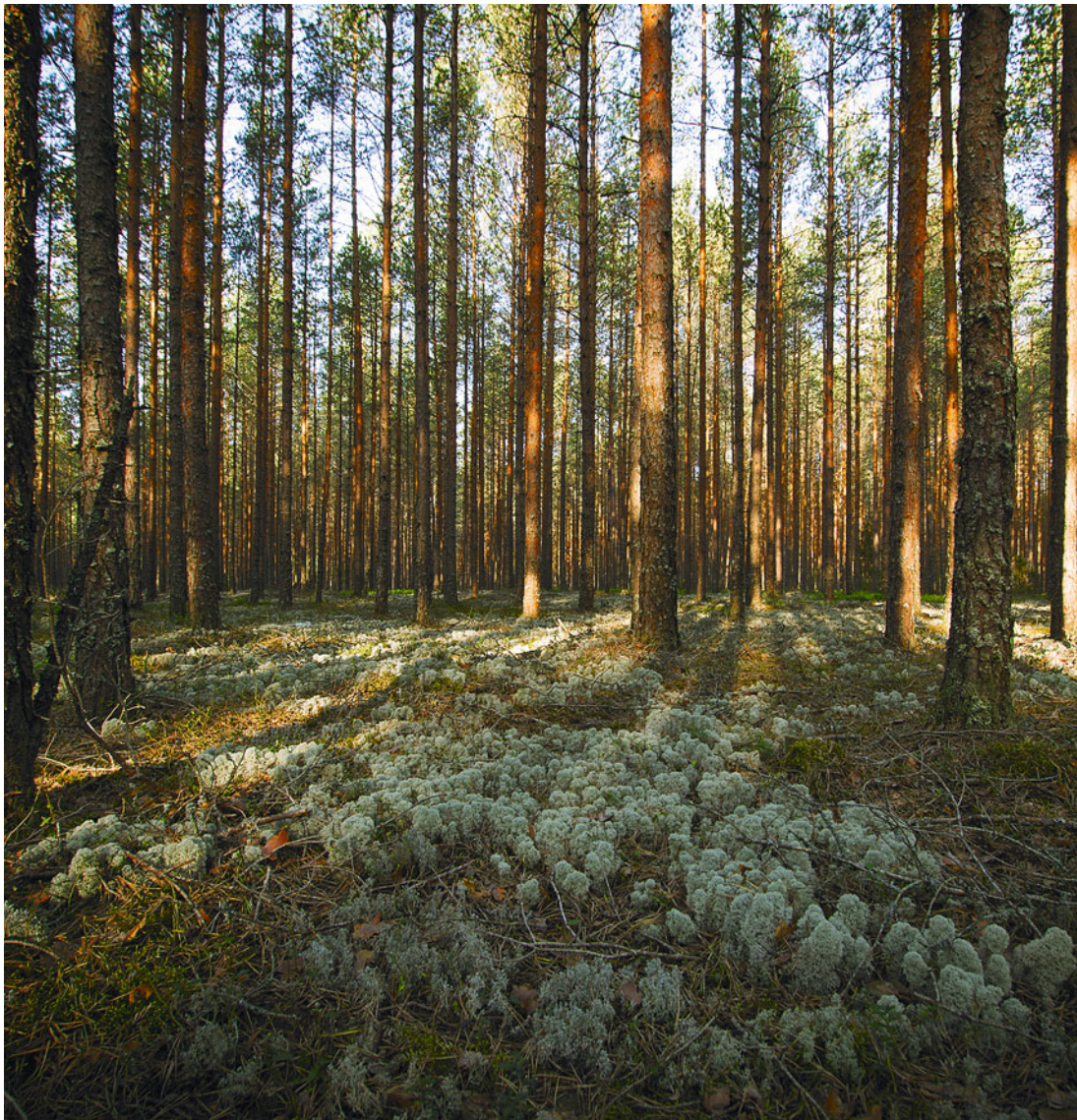

foto: RANDO KALL

PALUMÄNNIK, TAHEVA METSANDIK.

METSA MAJANDAMINE AASTATEL 2001–2011

1.1.	Maakasutus	6
1.2.	Metsavarud	8
1.3.	Raied	16
1.4.	Metsakasvatus	18
1.5.	Looduskaitse	21
1.6.	Metsaparandus	23
1.7.	Puhkevõimalused	25
1.8.	Kultuurimälestised ja pärandkultuur	28
1.9.	Jahindus	29

foto: RANDO KALL

VAADE METSADELE HARIMÄE VAATETORNIST OTEPÄÄ LOODUSPARGIS.

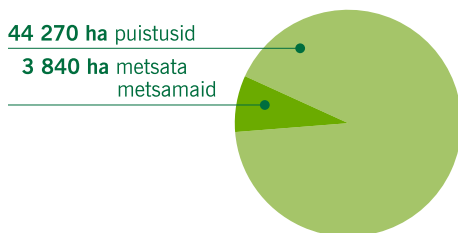
1. METSA MAJANDAMINE AASTATEL 2001–2011

1.1. Maakasutus

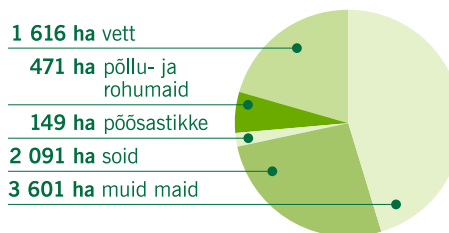
Valgamaa metskonna hallatavate maade üldpindala on 57 215 hektarit, see koosneb 695 katastriüksusest. Valgamaa metskonna maad hõlmavad riigimaad Helme, Hummuli, Karula, Taheva, Tõlliste, Öru, Sangaste, Puka, Otepää, Palupera, Põdrala vallas ja Tõrva linnas.

Valgamaa metskonna metsakorralduslikult inventeeritud maade üldpindala on 56 183 hektarit ja metsamaa moodustab sellest 86%. Metsa kaardistamise ja kirjeldamise üksuseks on terviklik metsaosa ehk metsaeraldis, mis on oma takseertunnuste poolest sarnaste metsamajandusvõtete rakendamiseks kogu ulatuses piisavalt ühetaoline. Eraldised moodustavad metsakvartali. Metskonnas on kokku 1747 metsakvartalit, mis omakorda jagunevad 34 430 eraldiseks. Metsamaa (48 110 ha) kõlvikuline jagunemine on toodud joonisel 1. Mittemetsamaade (7929 ha) kõlvikuline jagunemine on toodud joonisel 2.

Joonis 1. Metsamaa kõlvikuline jagunemine (ha)

Joonis 2. Mittemetsamaa kõlvikuline jagunemine (ha)

Valgamaa metskonna metsakvartalid on jagatud metsandikeks järgmiselt: Aakre (13 978 ha), Koorküla (14 896 ha), Taheva (16 185 ha) ja Valga (11 124 ha).

Valgamaa metskonna hallataval riigimaal kehtib seisuga 31.03.2012 järgmises mahus pikaajalisi maakasutuslepinguid: maarendilepinguid sportimiseks ja puhkamiseks 9, mitmesuguste tehnorajatiste isikliku kasutusõiguse lepinguid 3, maarendilepinguid poollooduslike koosluste hooldamiseks 12, maarendilepinguid põllumajanduslikuks otstarbeks 13.

Metskonna territooriumil asuvad spordi- ja terviserajad:

- SA Tehvandi Spordikeskuse matka- ja suusarajad, mis asuvad Otepää vallas. RMK maal Tehvandi suusaradasid 2,37 km ja matkaradasid 0,63 km.
- MTÜ Klubi Tartu Maratoni jooksu-, ratta- ja suusamaratoni rajad, millest asub Otepää vallas 9,19 km, Sangaste vallas 0,18 km, Palupera vallas 9,06 km.

- MTÜ Karula-Lüllemäe Tervise- ja Spordikeskus suusarajad, mis asuvad Karula vallas, RMK maal suusarada 1,15 km.
- MTÜ Otepää Liikumisrajad suusa- ja matkarajad, mis asuvad Otepää vallas. RMK maal 9,6 km Kekkose suusarada ja sellega seotud matkarajad. Ligikaudu 2 km Pühajärve matkarada, 2 km Murrumetsa matkarada, 4 km Apteekrimäe metsarada.
- MTÜ Tõrva Spordiselts suusarada Helme vallas, pikkusega 3,4 km.
- MTÜ Valga Motoklubi motokrossirada, mis asub Tõlliste vallas 10 hektari suurusel maa-alal.
- Otepää vallavalitsuse avaliku kasutusega mootorsaanirajad Otepää vallas, RMK maal saanirada pikkusega 2 km.
- MTÜ Rajameistrite Seltsi saanirada, mis asub Sangaste, Puka, Helme ja Otepää vallas. RMK maal saanirada 7,4 km.
- Ain Veebeli saanirada, mis asub Helme ja Hummuli vallas. RMK maal saanirada 18,5 km ulatuses.

foto: RANDO KALL

SUUSA- JA MATKARAJAD HARIMÄEL.

1.2. Metsavarud

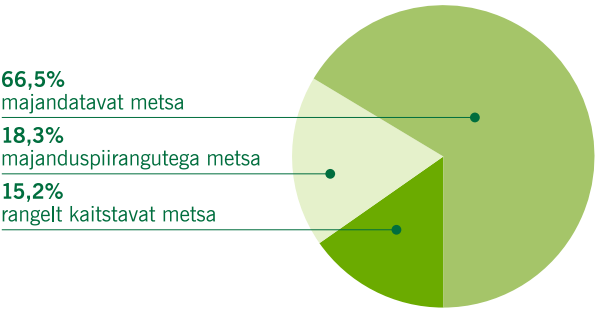
Valgamaa metskonna metsavarusid iseloomustab tabel 1, kus on toodud peamised metsa olemit iseloomustavad näitajad majandamiskategooriate lõikes. Metsamaa keskmised näitajad on arvu- tatud kogu metsamaa pindala kohta, mis hõlmavad ka lagedaid ja selguseta alasid. Seetõttu on keskmine hektaritagavara suurim rangelt kaitstavates metsades ja väikseim majandatavates metsades. Metsa kasvu intensiivsust iseloomustavaks näitajaks on kõrgusindeks, mis viitab metsa oodatavale kõrgusele 100 aasta vanuselt. Kõrgusindeks on suurim majandatavates metsades, kus ka metsade juurdekasv on suurim. Tabelis 1 on eraldi välja toodud ka puistute tagavara ja juurdekasvu näitajad, mis on arvutatud ilma lagedate ja selguseta aladeta.

Tabel 1. Valgamaa metskonna metsavarud

Metsavarusid iseloomustav näitaja	Metskond kokku	Sealhulgas		
		Rangelt kaitstavad metsad	Majandus- piirangutega metsad	Majanda- tavad metsad
Metsamaa pindala (ha)	48 110	7 337	8 784	31 989
Metsamaa tagavara (tm)	10 123 000	1 758 000	1 993 000	6 372 000
Metsamaa keskmine tagavara (tm/ha)	201	240	227	199
Metsamaa hinnanguline juurdekasv (tm/a)	252 000	29 000	47 000	176 000
Metsamaa hinnanguline juurdekasv (tm/ha/a)	5,2	3,9	5,4	5,5
Metsade keskmine vanus (a/metsamaa ha)	60	87	65	53
sh männikute keskmine vanus	74	99	79	66
sh kuusikute keskmine vanus	45	72	55	39
sh kaasikute keskmine vanus	48	65	54	42
Metsade keskmine kõrgusindeks H100 (m)	27,4	24,4	27,1	28,2
sh männikute keskmine kõrgusindeks	26,0	23,4	26,1	26,7
sh kuusikute keskmine kõrgusindeks	29,8	26,1	28,7	30,6
sh kaasikute keskmine kõrgusindeks	27,5	25,3	27,1	28,0
Puistute pindala (ha)	44 274	7 120	8 377	28 777
Puistute keskmine tagavara (tm/ha)	228	246	237	220
Puistute hinnanguline juurdekasv (tm/ha/a)	5,7	4,1	5,7	6,1

Valgamaa metuskonna metsamaa pindala jagunemisest majandamiskategooriate lõikes annab ülevaate joonis 3.

Joonis 3. Metsamaa jagunemine majandamiskategooriate lõikes (%)

Tabelis 2 on toodud metsamaa jagunemine majandamiskategooriate ja peapuuliikide lõikes.

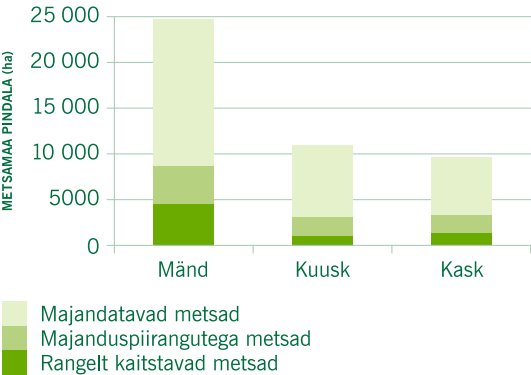
Tabel 2. Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide ja majandamiskategooriate lõikes

Peapuuliik	Metsamaa pindala						
	Rangelt kaitstavad metsad		Majanduspiirangutega metsad		Majandatavad metsad		Kokku
	ha	%	ha	%	ha	%	ha
Mänd	4 528	18,3	4 096	16,6	16 052	65,1	24 676
Kuusk	1 088	9,9	2 048	18,6	7 846	71,4	10 982
Kask	1 396	14,5	2 015	20,9	6 240	64,7	9 651
Haab	166	10,1	267	16,2	1 216	73,7	1 649
Sanglepp	54	14,4	106	28,2	216	57,4	376
Hall lepp	41	7,4	186	33,7	325	58,9	552
Teised	64	28,6	66	29,5	94	42,0	224
Kokku	7 337	15,2	8 784	18,3	31 989	66,5	48 110

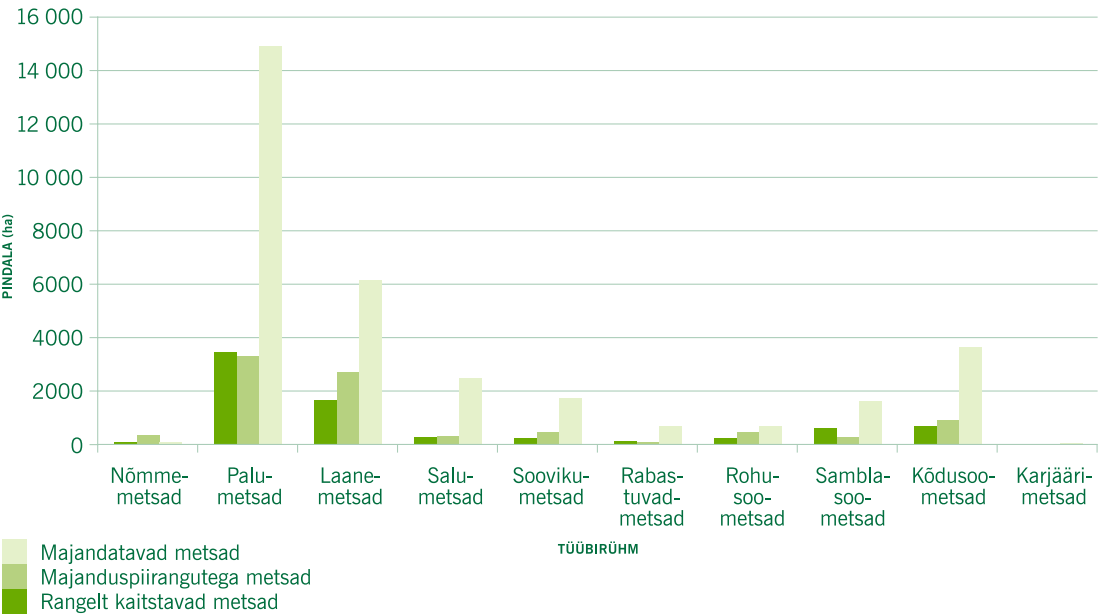
Valgamaa metskonna peamiste puuliikide jagunemist majandamiskategooriate lõikes iseloomustab joonis 4.

Valgamaa metskonnas on valdavad palu- ja laanemetsad, mida ka kõige intensiivsemalt majandatakse. Neis kahes tüübirühmas on ka kõige enam kaitstavaid metsi.

Joonis 4. Männikute, kuusikute ja kaasikute pindala jagunemine

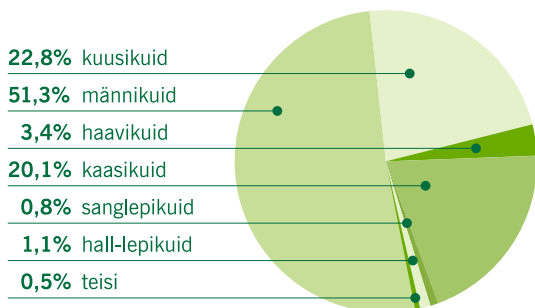
Joonis 5. Metsamaa pindala jagunemine metsakasvukoha tüübirühmade lõikes (ha)

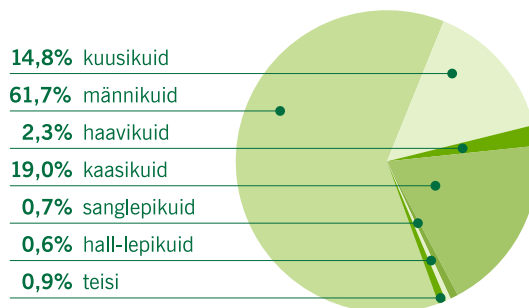
Valgamaa metstkonna metsamaa pindala peapuuliigilise jagunemise ülevaate majandamis-kategooriate lõikes annab joonis 6. Peapuuliikidest moodustavad majandatavates metsades 50% männikud, veerandi kuusikud ning veerandi lehtpuumetsad, millest enamuse moodustavad kaasikud. Rangelt kaitstavates metsades on männikuid 62% pindalast.

Joonis 6. Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi (%)

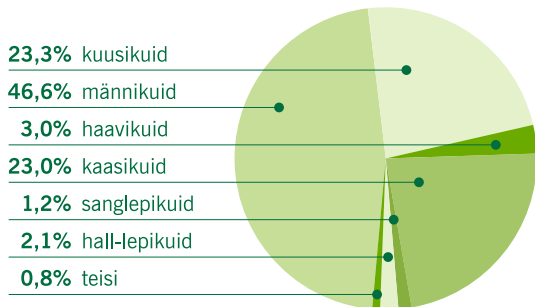
Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi

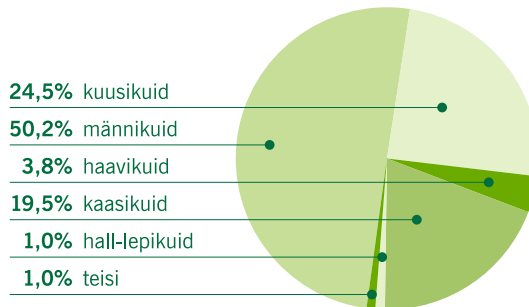
Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi rangelt kaitstavates metsades

Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi majanduspiirangutega metsades

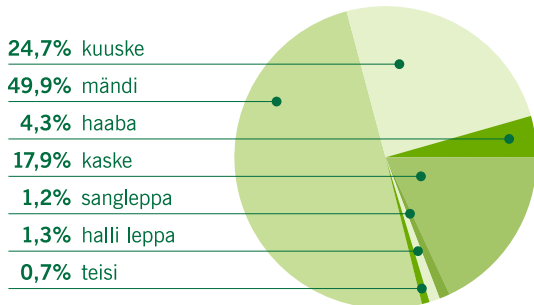
Metsamaa pindala jagunemine peapuuliikide järgi majandatavates metsades

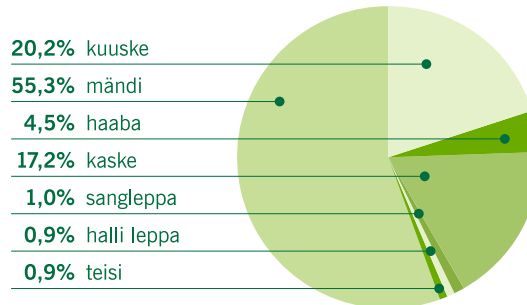
Metsade liigilisest koosseisust puistute tagavara järgi annab ülevaate joonis 7.

Joonis 7. Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi (%)

Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi

Metsamaa tagavara jagunemine koosseisupuuliikide järgi rangelt kaitstavates metsades

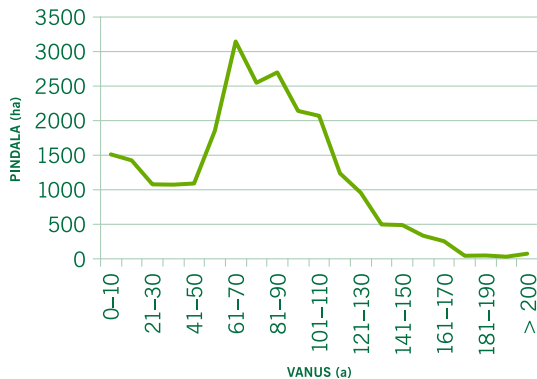

Kõigil järgnevatel vanuselise jagunemise graafikutel sisaldab vanuserühm 0–10 aastat ka lagedaid alasid, kus peapuuliiki arvestatakse kas endise või planeeritud peapuuliigi järgi. Samuti sisaldab see vanuserühm alasid, kus uuenemisprotsess on pooleli. Valgamaa metskonna metsade vanuseline jaotus on puuliigiti erinev. Männikutes jääb valdav osa vanusevahemikku 60–100 aastat, küpsete männikute osakaal on majandatavates metsades 21%. Rangelt kaitstavates metsades on vanade metsade osakaal oluliselt suurem, küpsete männikute osakaal on siin 48%.

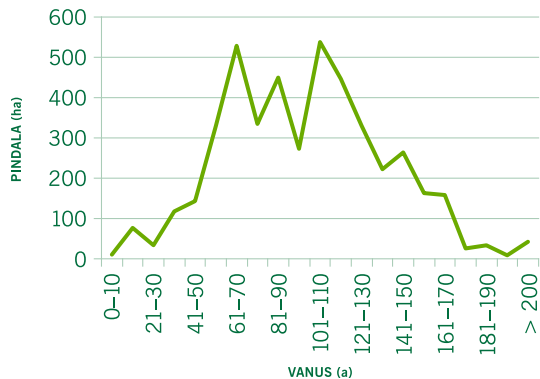
Ülevaate männikute vanuselisest jaotusest majandamiskategooriate lõikes annab joonis 8.

Joonis 8. Männikute pindala vanuseline jagunemine (ha)

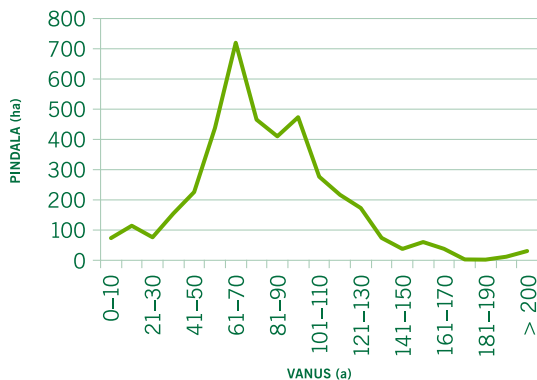
Männikute pindala vanuseline jagunemine

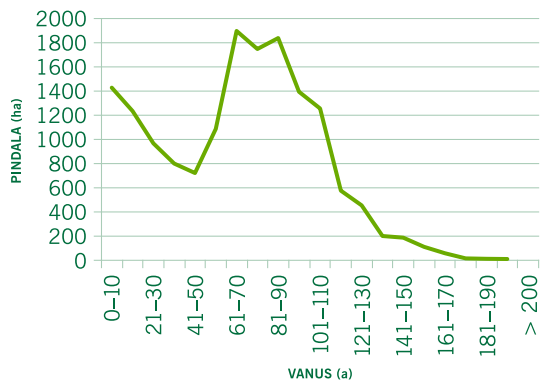
Männikute pindala vanuseline jagunemine rangelt kaitstavates metsades

Männikute pindala vanuseline jagunemine majanduspiirangutega metsades

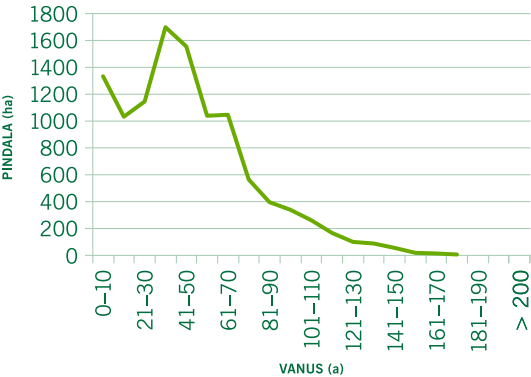
Männikute pindala vanuseline jagunemine majandatavates metsades

Valgamaa metskonna kuusikute vanuselisest jaotusest annab ülevaate joonis 9. Majandatavates kuusikutes on valdavad 30–50-aastased metsad. Küpseid kuusikuid on 7%, samas on küpsete kuusikute pindala jõudsalt kasvamas. Rangelt kaitstavates metsades on vanade kuusikute osakaal oluliselt suurem, küpseid kuusikuid on 36% metsamaa pindalast.

Joonis 9. Kuusikute pindala vanuseline jagunemine

Kuusikute pindala vanuseline jagunemine

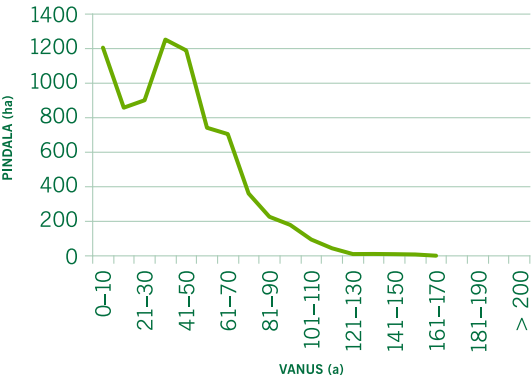
Kuusikute pindala vanuseline jagunemine rangelt kaitstavates metsades

Kuusikute pindala vanuseline jagunemine majanduspiirangutega metsades

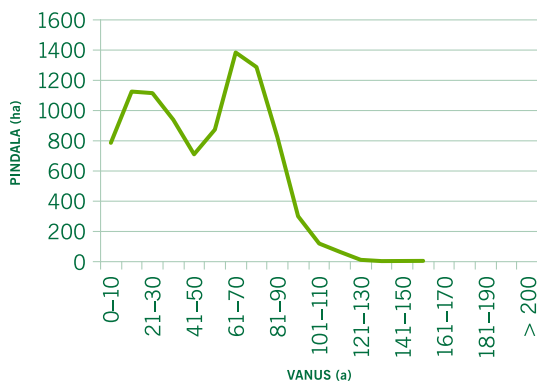
Kuusikute pindala vanuseline jagunemine majandatavates metsades

Valgamaa metstkonna kaasikute vanuselisest jaotusest annab ülevaate joonis 10. Kaasikute vanuseline jaotus majandatavates metsades on varieeruv. 40–50-aastaste metsade madalseis tuleneb aastakümnete tagusest majandamise orienteeritusest kuusele, mis avaldub sama vanade kuusikute kõrgseisuga. Kuusega kultiveeritud ning kuusikuteks hooldatud metsad on siiski valdavalt segametsad, kus kuuse osakaal koosseisus on kase omast suurem. Rangelt kaitstavates metsades on valdavad 60-aastased ja vanemad kaasikud, küpsed metsad moodustavad pindalast 51%.

Joonis 10. Kaasikute pindala vanuseline jagunemine (ha)

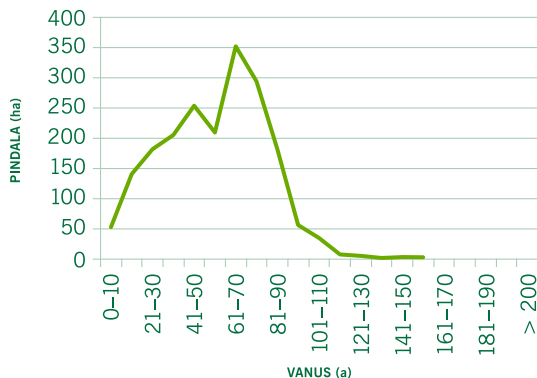
Kaasikute pindala vanuseline jagunemine

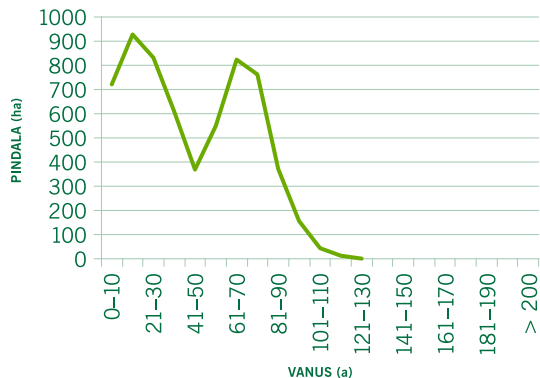
Kaasikute pindala vanuseline jagunemine rangelt kaitstavates metsades

Kaasikute pindala vanuseline jagunemine majanduspiirangutega metsades

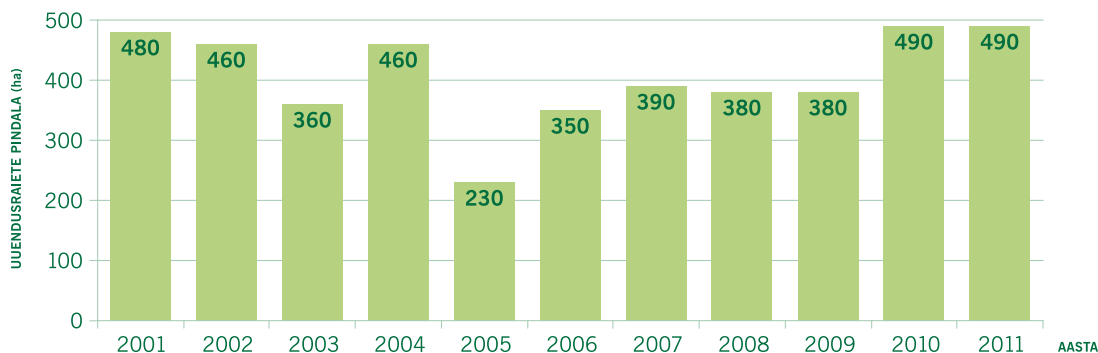
Kaasikute pindala vanuseline jagunemine majandatavates metsades

1.3. Raied

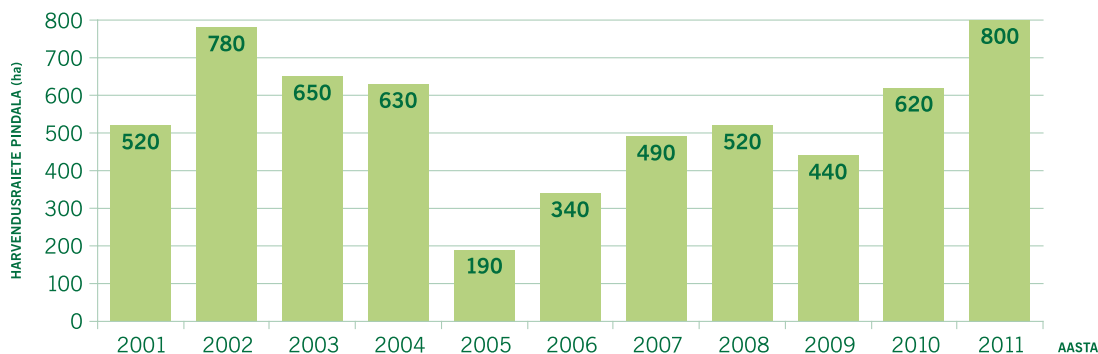
Valgamaa metskonna uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 11. Möödunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 230–490 hektarit aastas. Viimasel kahel aastal on uuendusraie pindala olnud stabiilselt 490 hektarit, kuna arvestuslank kasutatakse kogu ulatuses. Uuendusraiate maht on olnud vaadeldaval perioodil stabiilne. Väikseim uuendusraiate aastamaht 2005. aastal on seotud jaanuaritormi kahjustuste likvideerimisega, kui raied suunati ümber teistesse kahjustuspiirkonna metskondadesse.

Joonis 11. Uuendusraiate pindala (ha)

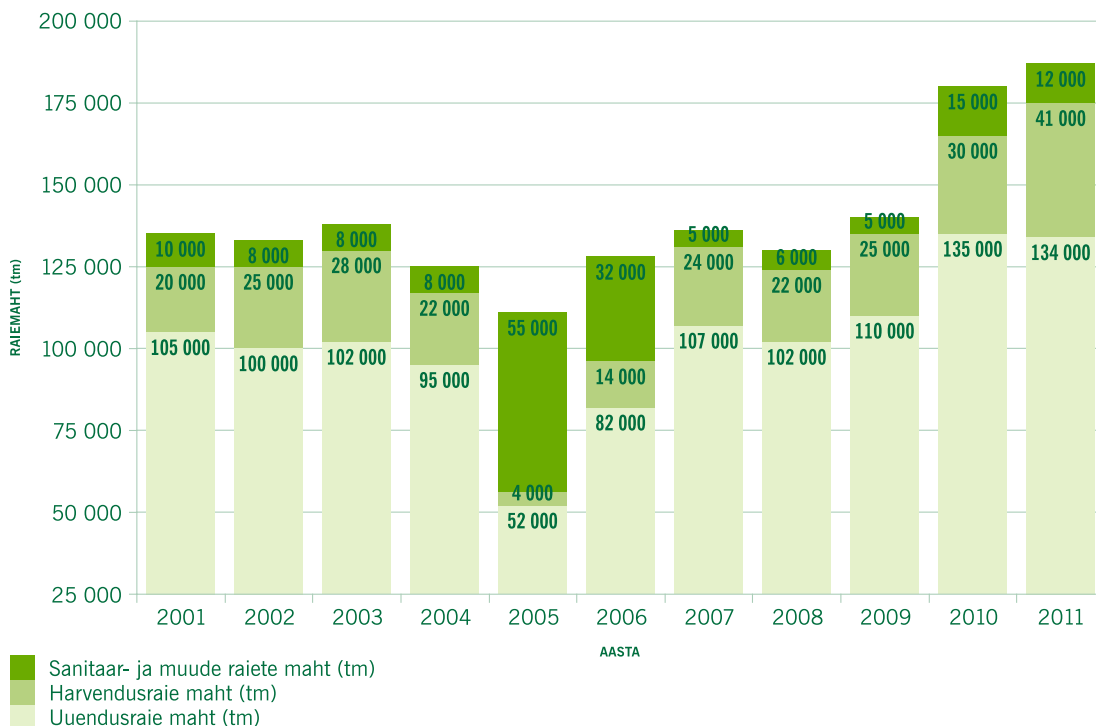
Harvendusraiate pindalast annab ülevaate joonis 12. Möödunud kümnendil on harvendusraiate pindala olnud aastate lõikes väga erinev. Põhjuseks on olnud puiduturu kõikumus, väikseim aastamaht aastatel 2005–2006 oli samuti tormikahjustuste likvideerimisega seotud, kui teostati suures mahus sanitaarraieid.

Joonis 12. Harvendusraiate pindala (ha)

Raiete mahtu tervikuna iseloomustab joonis 13. Sarnaselt uuendus- ja harvendusraiete pindalale on aastate lõikes kõikunud ka raiutud likviidse puidu maht. 2001.–2009. aastani oli see aastas keskmiselt ca 130 000 tm. Vähenemine oli 2005. aastal, mille tingis tormikahjude likvideerimine.

Joonis 13. Raiemaht kokku (tm)

1.4. Metsakasvatus

Valgamaal kasvatati 2000.–2003. aastani kuusetaimi Paanikse, Taheva ja Aakre metskonna taimlates keskmiselt 130 000 taime aastas. Alates 2004. aastast on Valgemaal üks taimla: RMK Rulli metsataimla (pindalaga 8,4 hektarit), keskmine aastatoodang 205 000 kuuseistikut. Piirkonnas on ka veel RMK Tõrva männiseemla, pindalaga 11,5 hektarit.

Metsakultuuride rajamise mahust annab ülevaate joonis 14. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 280 hektarit aastas. Uut metsa on kultiveeritud valdavalt lageraiete raiesmikele.

Valdavalt külvati ja istutati mändi, keskmiselt 144 hektarit aastas. Kuuse kultiveerimist teostati keskmiselt 131 hektarit aastas. Kaske kultiveeriti kümnendi jooksul 60 hektarit.

Joonis 14. Metsakultuuride rajamine (ha)

Möödunud kümnendil Valgamaa metskonnas uuenenuks arvestatud pindalast annab ülevaate joonis 15. Metskonnas on uuenenud alasid metsaks ümber arvestatud keskmiselt 370 hektarit aastas.

Joonis 15. Uuenenuks arvestatud pindala (ha)

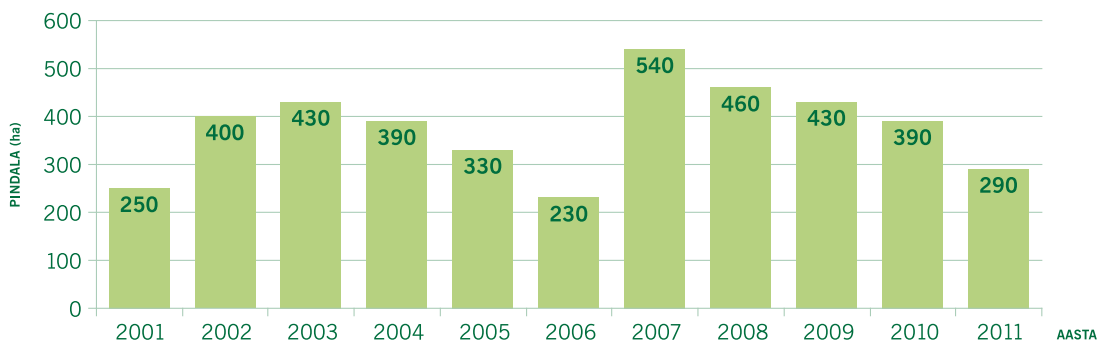

foto: RANDO KALL

METSNIK ÜLLART LÄNIK METSAUUEDEST MÕÖTMAS, TAHEVA METSANDIK.

Noorendike hooldamise (valgustusraie) maht on seotud uuendusraiate mahuga ning sellest lähtuva metsauuendamise mahuga. Kõike seda näitab joonis 16.

Joonis 16. Noorendike hooldamise pindala (ha)

Valgamaa metskonna metsi kahjustas 2005. aasta jaanuaritorm keskmisel määral, tormikahjustused oli võimalik likvideerida valdavalt sanitaarraietega. Metsade prügireostust on likvideeritud aastate jooksul järgmiselt: 2009. aastal 35 tonni, 2010. aastal 5 tonni, 2011. aastal 107 tonni. 2011. aasta prügireostuse suur maht on põhjustatud Helme vallas oleva vana ohtlike jäätmete koha likvideerimisega. Valgamaa metskonnas hinnati 2010. aastal uuenevatel aladel sõraliste kahjustusi kokku 20 hektaril ja kopra poolt põhjustatud üleujutusi 18 hektaril.

1.5. Looduskaitse

Riigimaal teostatakse praktilisi looduskaitseteid, mis tulenevad kaitsekorralduskavadest, liigi- kaitse- ja ohjamiskavadest ning osaliselt ka kaitse-eeskirjadest. Metskonna maadel asuvatest kaitsealadest on kehtiv kaitsekorralduskava Karula rahvuspargil aastateks 2008–2018, Rubina looduskaitsealal aastateks 2012–2021, Soontaga looduskaitsealal aastateks 2006–2015, Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal ja Koiva-Mustjõe luha hoiualal aastateks 2010–2018, Otepää looduspargil aastateks 2010–2013, Rutu maastikukaitsealal aastateks 2011–2020 ja Võrtsjärve hoiualal aastateks 2011–2020.

Tabel 3. Kaitstavate loodusobjektide pindala

Kaitseala tsoneering	Metsamaa (ha)	Mittemetsamaa (ha)
Kaitsealad	9 673	2 972
sh sihtkaitsevöönd	5 734	2 197
sh piiranguvöönd	3 939	775
Püsielupaigad	3 923	251
sh sihtkaitsevöönd	1 563	96
sh piiranguvöönd	2 360	155
Hoiualad	72	507
Vääriselupaigad	809	5
Ranna- ja kaldakaitsevöönd	2 147	999
Uuendamata kaitsekorraga alad	152	0

foto: RANDO KALL

KOIVA-MUSTJÕE MAASTIKUKAITSEALA SIHTKAITSEVÖÖND, POOLLOODUSLIK KOOSLUS, VAADE TELLINGUMÄE VAATETORNIST.

Metskonna maadel paiknevate kaitsealuste loodusobjektide tüübid ja arvud on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Kaitsealused objektid

Kaitstava loodusobjekti tüüp	Arv	Loend
Rahvuspark	1	Karula rahvuspark
Looduskaitseala	4	Koorküla, Rubina, Soontaga, Tüandre
Maastikukaitseala sh pargid ja puistud	7	Elva-Vitipalu, Karula Pikkjärve, Koiva-Mustjõe, Rutu maastikukaitseala; Otepää looduspark, Paluora puistud, Vargasaare puistud
Hoiuala	14	Aheru järve, Helme jõe, Kadajärve, Kirbu soo, Koiva-Mustjõe luha, Lasa järve, Purtsi jõe, Sauniku oja, Valli soo, Otepää, Põhtjärve, Väikese Emajõe, Võrtsjärve, Ohne jõe
Üksikobjekt	5	Kloostriisaare tammed (2), Piiri põlispuid, Ristipettai, Sõsarsaare tammed (3), Taagepera ohvrikivi
Püsielupaik	46	väike-konnakotkas (18), metsis (12), must-toonekurg (4), kanakull (4), kalakotkas (3), käpalised (1), harilik kobarpea (1), männisinlane (1), suur-konnakotkas (1), III kategooria putukaliigid (1)
Uuendamata kaitsekorrage ala	10	Holdre männikud, Malluste männikud, Niklusemägi, Oore männikud, Pikassilla palu, Riidaja männikud, Vaitka männik, Barclay de Tolly mausoleumi park, Taheva park, Tõrva linna puhkepark
Vääriselupaik (VEP)	306	
VEP tunnusega ala	159	

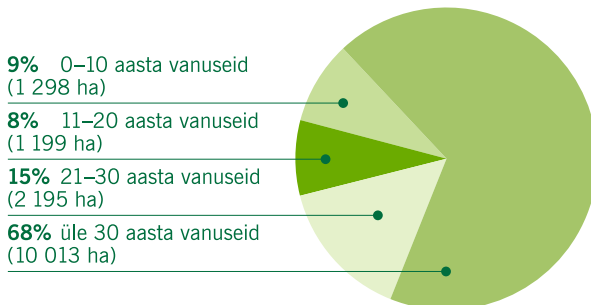
Metskonna maadel teostati 2011. aastal 22 looduskaitsetööd, neist 15 tööobjektil Otepää looduspargis ja Karula rahvuspargis taastati kooslusi, 4 objektile Otepää looduspargis tehti maastikuhooldustööd, hooldati 2 kaitsealust üksikobjekti ja tehti hooldustööd Sangaste parkmetsas.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks metaskonna maadel sõlmitakse pikaajalised maarendilepingud. Rentnikud taastavad ja hooldavad toetusmeetmete abil poollooduslikke kooslusi.

1.6. Metsaparandus

Valgamaa metskonna maadel asuvad metsakuivendussüsteemid paiknevad 24 objektil ja nende üldpindala on 14 706 hektarit. Kuivendatud on 31% metsamaa pindalast. Metsakuivendusobjektide vanuselisest jaotusest annab ülevaate joonis 17. Vanuseline jaotus on aktuaalne, selles on arvestatud objektide rekonstrueerimise aega.

Joonis 17. Metsakuivendusobjektide vanuseline jaotus

Valgamaa metskonnas on 83% metsakuivendussüsteemidest vananenud (vanus üle 30 aasta) või vananemas (vanus 21–30 aastat). Aastatel 2001–2011 rekonstrueeriti ja uuendati metsakuivendussüsteeme kokku 2051 hektaril.

foto: RANDO KALL

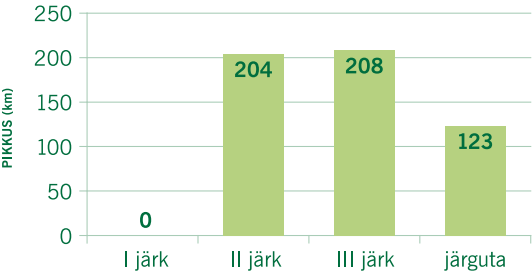
SÄLGO TEEL OLEV TULETÖRJE VEEVÕTUKOHT, AAKRE METSANDIK.

Valgamaa metstkonnas kasutatakse metsade majandamiseks teid hinnanguliselt 676 kilomeetri ulatuses. Nendest riigimetsa maadel asuvate metsateede olem on 535 km. Lepingute alusel kasutatavate erateelõikude olem on 7,3 kilomeetrit. Metsade majandamiseks kasutatava teede-võrgu tihedus on 1,10 km/100 hektari metsamaa kohta.

Valgamaa metstkonna metsateede jagunemist iseloomustab joonis 18. II järgu metsateede osa on metstkonna suurte metsamassiivide ja sellest tuleneva raiemahtude kontsentreerituse tõttu kõrge, kokku 204 kilomeetrit. Kõrgema järguga metsateed moodustavad metsateede olemist 38%.

Joonis 18. Metsateede järgud

Metsateede jaotus järkudesse

Metsateede vastavus seisunditasemele 2011. aasta teede seisundi hindamise andmetel on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Metsateede seisund

Hinnatud teede pikkus	Vastab seisundi nõuetele		Mittevastavuse põhjused				Truubid/sillad
			Profiil	Võsa	Teekraavid	Roopad/ augud	
412 km	251 km	61%	62 km	101 km	69 km	6 km	26 tk

Möödunud kümnendil teostati Valgamaa metstkonnas kokku 73 kilomeetrit metsateede ehitus-, rekonstrueerimis- ja uuendustöid.

1.7. Puhkevõimalused

Riigimetsa rekreatiivne kasutus toimub loodusalade külastuskorralduskavadele tuginedes. Külastuskorralduskavaga määratakse loodusala ulatus ja rekreatiivseks metsakasutuseks sobivad alad tsoneeritakse vastavalt teenindus-, huvi- ja varutsoonideks. Külastuskorralduskavade koostamisel tuginetakse loodusaladel toime pandud seiretele ja uuringutele ning vastava andmestu analüüsile. Loodusaladel teostati külastusmahu seiret, külastajauuringuid, loodushoiuobjekti seiret ja külastuskoormuse uuringuid.

RMK külastuskorraldus: igapäevaelusel põhineva liikumissüsteemi loomine puhke- ja kaitsealadel ning elanikkonna loodusteadlikkuse ja -hoidlikkuse tõstmine teavitamise ja loodusharidustegevuse kaudu.

Loodusala: RMK põhimäärusega nimetatakse loodusaladeks nii RMK puhkealasid kui ka erinevaid kaitsealasid.

Loodushoiuobjekt/külastusobjekt: maastiku rekreatiivset kasutust hõlbustav, maastikku kaitsev ja kasutust suunav puhkemajanduslike ehitiste ja metsamööbli kogum, mis on dokumenteeritud ning vastab RMK kehtestatud nõuetele.

Teenindustsoon moodustab loodusala raskuskeskme, siia koondatakse maastikku kõige enam kulutavad tegevused. Tsoonis asuvad puhke- või kaitseala loodushoiuobjektid ning põhiline osa looduses liikumise radadest.

Huvitsooni kuuluvad looduskaitsealade ja/või kultuuriloolise tähtsusega eksponeeritavad alad, mis omavad ka loodushariduslikku väärtust. Tsoonis suunatakse külastus loodusradadele.

Varutsooni eesmärgiks on moodustada sellised alad, mis kindlustavad ala terviklikkuse, samas on vajaduse korral võimalik varutsooni arvelt tulevikus külastusala laiendada.

Valgamaa metskonna territooriumile jäävad osaliselt 5 loodushoiuosakonna poolt majandatavat loodusala: Haanja-Karula puhkeala, Kiidjärve-Kooraste puhkeala, Sakala puhkeala, Karula rahvuspark ja Otepää looduspark. Loodusalade majandamine on seni toimunud vastavalt „Haanja-Karula puhkeala kasutuskorralduskavale aastateks 2006–2010“, „Sakala puhkeala kasutuskorralduskavale aastateks 2006–2010“, „Kiidjärve-Kooraste puhkeala kasutuskorralduskavale aastateks 2006–2010“, Karula rahvusparki ja Otepää looduspargi kaitsekorralduskava pargi külastust käsitleva peatüki alusel.

Haanja-Karula puhkeala, Kiidjärve-Kooraste puhkeala, Sakala puhkeala, Karula rahvusparki ja Otepää looduspargi teenindustsoonide pindala on 17 hektarit, huvitsoonide pindala 596 hektarit ja varutsoonide pindala 15 hektarit.

Haanja-Karula puhkeala objektidest jääb Valgamaa metskonna territooriumile 16 objekti ning neist olulisemad on Oore telkimisala, Tellingumäe lõkkekoht ning vaatetorn ja Karula Pikkjärve lõkkekoht.

Kiidjärve-Kooraste puhkeala objektidest jääb Valgamaa metskonna territooriumile 5 objekti ning neist olulisemad on Sangaste metsapargi matkarada ja Soontaga telkimisala.

Sakala puhkeala objektidest jääb Valgamaa metskonna territooriumile 5 objekti, millest olulisem on Koorküla Valgjärve lõkkekoht.

Karula rahvusparki objektidest jääb Valgamaa metskonna territooriumile 9 objekti, millest olulisim on Rebasemõisa vaatetorn ning rebase maastikurada ja Ödri lõkkekohad.

Otepää looduspargi objektidest jääb Valgamaa metskonna territooriumile 10 objekti ning neist olulisemad on Pilkuse järve lõkkekoht, Harimäe vaatetorn ja Pühajärve matkarada.

2011. aastal registreeriti Haanja-Karula puhkealale 55 000 külastust, Kiidjärve-Kooraste puhkealale 62 000 külastust, Sakala puhkealale 21 000 külastust, Karula rahvusparki 21 000 külastust ja Otepää loodusparki 13 000 külastust.

Tabel 6. Puhkealad ja objektid

Puhkeala nimi	Objekti nimi	Vald
Haanja-Karula puhkeala	Oore telkimisala	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Karula Pikkjärve lõkkekohad	Karula vald
Haanja-Karula puhkeala	Kogrejärve lõkkekoht	Karula vald
Haanja-Karula puhkeala	Kõrgeperve lõkkekoht	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Tellingumäe lõkkekoht ja vaatetorn	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Rattaradade lõkkekoht	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Alumati lõkkekoht	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Linnajärve lõkkekoht	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Koiva pärandkultuuri jalgrada 2 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Koiva pärandkultuuri jalgrattarada 18 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Eesti-Läti pärandkultuuri ühisrada 60 km, Eesti poolel 30 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Karula rattarada 50 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Taheva rattarada 21 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Hargla rattarada 20 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Mõniste rattarada 60 km osaliselt Valgamaal 20 km	Taheva vald
Haanja-Karula puhkeala	Hargla terviserada 1,3 km	Taheva vald

JÄRGNEB LK 27 >

Puhkeala nimi	Objekti nimi	Vald
Sakala puhkeala	Koorküla Valgjärve lõkkekohad telkimisega	Hummuli vald
Sakala puhkeala	Lasajärve lõkkekoht telkimisega	Helme vald
Sakala puhkeala	Tüandre lõkkekoht telkimisega	Helme vald
Sakala puhkeala	Tüandre suurekivi lõkkekoht telkimisega	Helme vald
Sakala puhkeala	Taagepera lõkkekoht telkimisega	Helme vald
Karula rahvuspark	Rebasemõisa vaatetorn, lõkkekoht ja parkla	Karula vald
Karula rahvuspark	Õdri lõkkekohad	Karula vald
Karula rahvuspark	Plaagi lõkkekoht	Karula vald
Karula rahvuspark	Kivi metsaonn	Taheva vald
Karula rahvuspark	Rebase maastikurada 7 km	Karula vald
Karula rahvuspark	Karula pikk jalgsimatkarada 36 km	osaliselt Valgamaal
Karula rahvuspark	Karula pikk jalgrattarada 38 km	osaliselt Valgamaal
Karula rahvuspark	Karula lühike jalgrattarada 15 km	osaliselt Valgamaal
Karula rahvuspark	Lüllemäe külarada 2 km	Karula vald
Otepää Looduspark	Harimäe vaatetorn, lõkkekoht	Sangaste vald
Otepää Looduspark	Pilkuse järve lõkkekohad	Otepää vald
Otepää Looduspark	Angunina 1 lõkkekoht	Otepää vald
Otepää Looduspark	Angunina 2 lõkkekoht	Otepää vald
Otepää Looduspark	Pühajärve matkarada 13 km (sellest 3,5 km RMK maal)	Otepää vald
Otepää Looduspark	Murumetsa matkarada 3,5 km (sellest 3 km RMK maal)	Otepää vald
Otepää Looduspark	Kekkose rada 15 km (sellest 3 km RMK maal)	Otepää vald
Otepää Looduspark	Apteekrimäe metsarada 4 km	Otepää vald
Otepää Looduspark	Puude õpperada 0,7 km	Otepää vald
Otepää Looduspark	Väikese Emajõe matkarada 3 km	Sangaste vald
Kiidjärve-Kooraste puhkeala	Sangaste metsapargi õpperada 2,5 km	Sangaste vald
Kiidjärve-Kooraste puhkeala	Sangaste metsapargi lõkkekoht	Sangaste vald
Kiidjärve-Kooraste puhkeala	Soontaga telkimisala	Puka vald
Kiidjärve-Kooraste puhkeala	Soontaga metsamaja	Puka vald
Kiidjärve-Kooraste puhkeala	Soontaga matkarada 3,9 km	Puka vald

1.8. Kultuurimälestised ja pärandkultuur

Riikliku kaitse all olevad kultuurimälestised liigitatakse järgmiselt: ajaloomälestised, kunsti-mälestised, arheoloogiamälestised, ehitismälestised, muinsuskaitsealad, tehnikamälestised, tööstusmälestised ja UNESCO maailmapärandi objektid. Kultuurimälestiste riiklikku registrisse kantud mälestistest annab ülevaate tabel 7.

Tabel 7. Kultuurimälestised

Mälestise tüüp	Mälestise nimetus
Ajaloomälestised	II maailmasõjas hukkunute ühishaud, Hermann Walteri mälestussammas
Arhitektuuri-mälestised	Riidaja mõisa kabel
Arheoloogia-mälestised	5 asulakohta, järveasula „Koorküla Valgjärv”, „Vaiküla parv”, kalmistu „Saajamägi”, kalmistu, 5 kivistkalmet, pelgupaik, linnus „Tõrva Tantsumägi”, ohvrikivi, linnus

Lisaks riikliku kaitse all olevatele objektidele võib metskonna maadelt leida hulganisti lähemast ja kaugemast minevikust pärinevaid inimtegevuse jälgi, mille säilimine sõltub omanikuhoiust. Igal pärandkultuuriobjektil on rääkida oma lugu, mis väärib talletamist.

Aastatel 2010–2012 kaardistati metskonna maadel üle 242 huvitava ja piirkonnale iseloomuliku pärandkultuuriobjekti, millest annab ülevaate tabel 8. Valgamaal inventeeritud pärandkultuuri-objektidest on välja antud ka eraldi raamat „Valgamaa pärandkultuurist”.

Tabel 8. Inventeeritud pärandkultuuriobjektide jaotumine

Objekti tüüp	Objektide arv
Vanad kohanimed	21
Silmapaistvate mõõtmetega puistud	16
Metsavahikohad	15
Eripärase kasutuseesmärgiga metsad	15
Vanad metsataimlad	13
Vanad metsakorralduse märgid	9
Vanad karjäärid	9
Vanad metsateed	8
Jahi-, kalanduse- ja mesindusega seotud kohad	8
Vanad geodeetilised märgid	8
Muud (49 tüüpi)	120
Kokku	242

Kultuurimälestiste kui pärandkultuuriobjektidega arvestatakse metsamajanduslike tööde kavandamisel ja teostamisel.

1.9. Jahindus

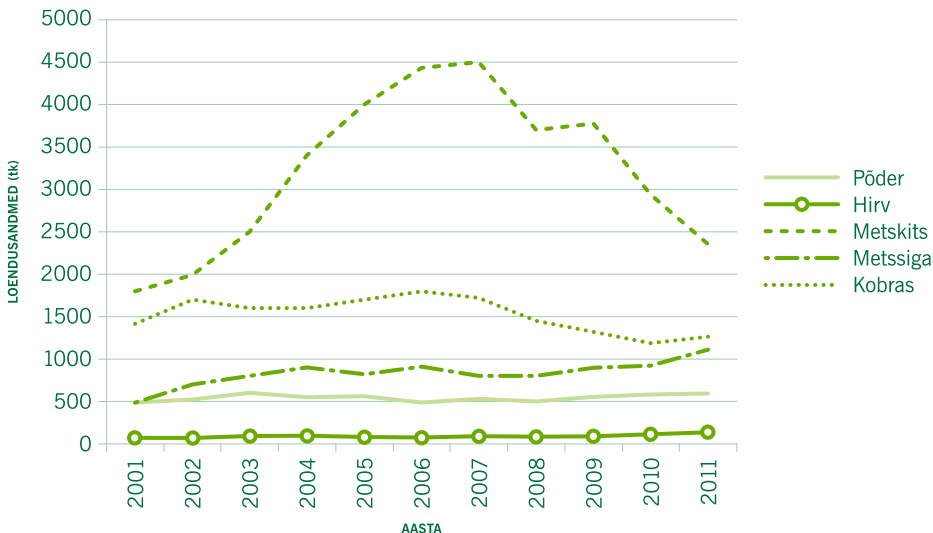
Riigimets on antud jahinduslikku kasutusse vastavalt jahipiirkonna kasutusõiguse loale. Jahipiirkondadega on sõlmitud riigimaa jahimaana kasutamise võimaluste ja jahipidamise tingimuste lepingud.

Valgamaa metuskonna territooriumil asub 21 jahipiirkonda. Kokku on metuskonna territooriumil jahipidamiseks kasutusse antud 49 578 hektarit riigimaad. Karula Rahvusparkis 2787 hektaril teostatakse vaid uluki arvukuse reguleerimist Keskkonnaameti tellimuse alusel.

Jahipiirkonna kasutaja on kohustatud hoidma oma jahipiirkonnas jahiulukite arvukust lubatud piirides. Jahiulukite maksimaalne lubatud arvukus on jahiulukite arv, mille ületamine võib põhjustada olulisi jahiulukikahjustusi, minimaalne lubatud arvukus on jahiulukite selline arv, millest väiksem hulk seab jahiulukiliigi asurkonna säilimise ohtu.

Valgamaa sõraliste ning kobraste loendusandmetest annab ülevaate joonis 19. Sõraliste ning kopra loendusandmetest näeme, et aastatel 2001–2011 on ulukite arvukuses toimunud olulisi muutusi. Pärast 2009/2010 ja 2010/2011 raskeid talvesid on metsskitse arvukus vähenenud peaaegu kolmekordselt. Põdra ja kopra arvukus on püsinud stabiilne, kuid metsakasvatuse seisukohalt võib seda teatud piirkondades liialt suureks pidada. Samuti võib ohumärgiks pidada hirve arvukuse jätkuvat kasvu.

Joonis 19. Valgamaa sõraliste ning kopra loendusandmed

Valgamaa sõraliste ning kopra küttemisandmetest annab ülevaate joonis 20. Vaadeldaval perioodil on metskitse kütmine kahanenud enam kui 5 korda. Sõraliste kütamise kahanev trend tervikuna on kindlasti tingitud nii rasketest talvedest kui ka kasvavast suurkiskjate arvukusest. Oluline on märkida, et hirve ning kopra kütmine on viimastel aastatel suurenenud.

Joonis 20. Valgamaa sõraliste ning kopra kütmine

Valgamaa suurkiskjate osas vaatleme ainult küttemisandmeid, kuna nende ulukiliikide loendamine on oluliselt komplitseeritud. Suurkiskjate küttemislimiidid määratakse Keskkonnaameti hinnangute alusel. Hundi ja ilvese mõnevõrra väiksem kütmine vahepealsel perioodil on kindlasti tingitud halvematest lumeoludest, kuid samuti väiksemast arvukusest.

Joonis 21. Valgamaa suurkiskjate küttemisandmed

METSA MAJANDAMIST MÕJUTAVAD PLANEERINGUD JA TARISTU

foto: RANDO KALL

TARTU MARATONI RADA OTEPÄÄ LOODUSPARGIS AAKRE METSANDIKUS.

2. METSA MAJANDAMIST MÕJUTAVAD PLANEERINGUD JA TARISTU

Valgamaa metaskonna hallatavad maad jagunevad üheteistkümne valla ja kahe linna vahel. Kohaliku omavalitsuse peamiseks pikaajalise kavandamise vahendiks on üldplaneering ja teema-planeeringud. Planeeringute eesmärk on tagada võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajadusi ja huvisid arvestavad tingimused säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu kujundamiseks, ruumiliseks planeerimiseks, maakasutuseks ning ehitamiseks.

Selleks, et riigimetsade majandaja ja kohalike omavalitsuste pikaajalised arenguplaanid kulgeks kooskõlas, on tabelis 9 toodud loetelu omavalitsuste poolt kehtestatud või eelnõu staatuses olevatest üldplaneeringutest.

Tabel 9. Kohalike omavalitsuste üldplaneeringud

Planeeringu nimetus	Staatus	
	Kehtiv	Eelnõu
Helme valla üldplaneering	31.08.2009	
Hummuli valla üldplaneering	23.09.2009	
Karula valla üldplaneering	25.04.2008	
Otepää valla üldplaneering		26.05.2011
Palupera valla üldplaneering	20.12.2011	
Puka valla üldplaneering	11.10.2011	
Põdrala valla üldplaneering	05.12.2007	
Sangaste valla üldplaneering	01.01.2009	
Taheva valla üldplaneering	30.05.2008	
Tõlliste valla üldplaneering	04.08.2006	
Tõrva linna üldplaneering	10.06.2003	
Valga linna üldplaneering	25.05.2007	
Õru valla üldplaneering	14.06.2006	

Üldplaneeringute menetlemise käigus metsade majandamisele üldjuhul olulisi piiranguid ei kehtestatud. Mõningatel juhtudel on menetluste käigus juhitud kohalike omavalitsuste tähelepanu metsaseadusele mittevastavate piirangute (lageraiete keelamine, valikraiete kohustuse panemine) kehtestamise soovidele.

Valgamaa metaskonna maadel kulgeb arvukalt elektriliine, millest annab ülevaate tabel 10. Elektriliinide kaitsetsoonides tuleb metsa majandamisel arvestada mitmete piirangutega. Elektripaigaldise kaitsevöönd on elektripaigaldist ümbritsev maa-ala, kus kehtivad ohutuse tagamiseks kasutuspiirangud. Elektripaigaldise omaniku loata on kaitsevööndis puude langetamine ja metsamasinatega sõitmine keelatud.

Tabel 10. Elektriliinid

Elektriliin/pinge (kV)	Elektriliinide pikkus (km)	Elektriliini kaitsevööndisse jääva metsamaa pindala (ha)
Madalpingeliinid (6–20)	46	221
Keskpingeliinid (35)	42	190
Kõrgepingeliinid (220–330)	21	135

Riigimaanteedest ja raudteedest annab ülevaate tabel 11. Raudteekaitsevöönd on raudtee siht-otstarbelise toimimise ja häireteta raudteeliikluse tagamiseks ning raudteelt lähtuvate kahjulike mõjude vähendamiseks ette nähtud maa-ala. Tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks ja liiklusohutuse tagamiseks rajatakse tee äärde kaitsevöönd. Tee- ning raudteekaitsevööndites on metsaraie ilma infrastruktuuri omaniku loata keelatud.

Tabel 11. Riigimaanteed ning raudteed

Rajatis	Rajatise kaitsevööndisse jääva riigimetsamaa pindala (ha)
Riigimaantee	1 006
Raudtee	72

foto: RANDO KALL

UUENDATUD KESKPALU SIHI TEE, TAHEVA METSANDIK.

METSA MAJANDAMINE AASTANI 2021

3.1. Maakasutus	36
3.2. Metsakasvatus	37
3.3. Looduskaitse	42
3.4. Metsaparandus	44
3.5. Puhkevõimalused	47
3.6. Jahindus	48
3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused	49
3.8. Aastane puidukasutuse maht	58
3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele	58
3.10. Metsamajanduslik tööhõive	59

foto: RANDO KALL

METSNIK TÖNIS LEOSK, RAIEJÄRGNE MÕÖDISTAMINE, AAKRE METSANDIK.

3. METSA MAJANDAMINE AASTANI 2021

3.1. Maakasutus

Maareformi lõpetamiseks vormistab RMK reformimata maad riigi omandisse. Ettepanekud riigi omandisse vormistamiseks on reformimata maaüksustele tehtud järgmistel juhtudel: maatükk on riigimetsamassiivi sees või piirneb sellega vahetult; maatükk on küll lahustükk, kuid siiski metsa majandamiseks sobiva suurusega; maatükil on looduskaitsepiirangud. Lähiaastatel prognoosime Valgamaa metskonna pindala suurenemist 4000 hektari võrra.

Põllu- ja rohumaa inventuuri tulemustest lähtuvalt pakutakse põllumajanduslikuks kasutuseks rendile 126 hektarit põllu- ja rohumaid, mis asuvad peamiselt Tõlliste, Karula, Otepää ja Sangaste vallas. Pakutavate rendilepingute pikkuseks on 10 aastat.

Samuti on kavas metsastada põllu- ja rohumaid, mis piirnevad riigimetsaga ja kus metsa kasvatamine on otstarbekas. Valgamaa metskonnas on lähiaastatel plaanis metsastada 62 hektarit põllu- ja rohumaid, mis asuvad peamiselt Põdrala, Taheva ja Puka vallas.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks renditakse maad Keskkonnaameti poolt esitatavates aastamahtudes. Rendilepingute pikkuseks on 10 aastat.

Riigimetsa kasutamine riigikaitse eesmärgideks, väljaspool Kaitseväge harjutusväljaid, toimub metskonna ja Kaitseväge vaheliste lepingute alusel.

Terviseradade, õpperadade, loodusradade jms rajamiseks riigimetsa ootab RMK põhjendatud taotlusi, milles viidatakse tegevuse kestlikkusele. Riigivaraseadusest ja metsaseadusest tulenevalt saab rendile anda põhitegevuseks (metsakasvatuseks) hetkel mittevajalikku maad, saades selle eest tasu (rent ja maamaks).

Riigimaale esitatavaid tehnoarajatiste (mastid, liinid, trassid) püstitamise taotlusi menetletakse kooskõlas RMK metsakasvatuse huvidega. Tehnovõrkusid, mis rajatakse avalikest huvidest lähtuvalt, talutakse riigimaal tasuta.

Riigimaal toimuvad ühekordsed üritused kooskõlastatakse lepingutega, milles fikseeritakse poolte õigused, kohustused ja tähtajad. Juhul, kui üritus korraldatakse ärilistel eesmärkidel ja sellega piiratakse igaühe õigust riigimetsas, küsitakse ürituse läbiviimise eest tasu.

ATV-maastikusõiduki ala olemasolu on tegevuse suunamisel vajalik. Võimalikud kohad võiksid olla ammenatud karjäärid. Raja planeerimisel tuleb arvestada kohaliku elanikkonnaga, keskkonnatingimustega ja tuleohutuse nõuetega. Saaniradade arendamisel keskendutakse Otepää ning Tõrva ümbrusele. Radade rajamisel arvestatakse kohaliku elanikkonnaga ja keskkonnatingimustega.

Valgamaa metskonna territooriumile kavandatakse riigikaitse rajatistena radarijaama. Kaitseliidu poolt rajatakse Metsniku lasketiir Tõlliste vallas, mille mõju ulatub riigimetsa ohutsoonina.

3.2. Metsakasvatus

Metsauuendust vajavate ja uuenevate alade üle peetakse arvestust metsauuendusfondis. Valgamaa metskonna metsauuendusfondis oli seisuga 31.12.2011 uuendusalasid 1855 hektarit, mis on esitatud tabelis 12. Neist 1131 hektarit on uuenevaid raiesmikke ja 720 hektarit uuendamisele kavandatud raiesmikke, kus hetkel on tööd veel teostamata.

Tabel 12. Metsauuendusfondi jagunemine (ha)

Metsauuendusfondi jagunemine	Peapuuliik						Kokku
	Mänd	Kask	Kuusk	Sang-lepp	Haab	Tamm	
Uuenevad raiesmikumud	631	105	364	5	21	4,6	1 131
Uuenevad turberaiealad	5						5
Uuendamisele kavandatud raiesmikumud	250	218	229	6	16	0,4	719
Kokku	886	323	593	11	37	5	1 855

foto: RANDO KALL

RAIETÖÖLINE TÖNU TAMM METSA ISTUTAMAS, VALGA METSANDIK.

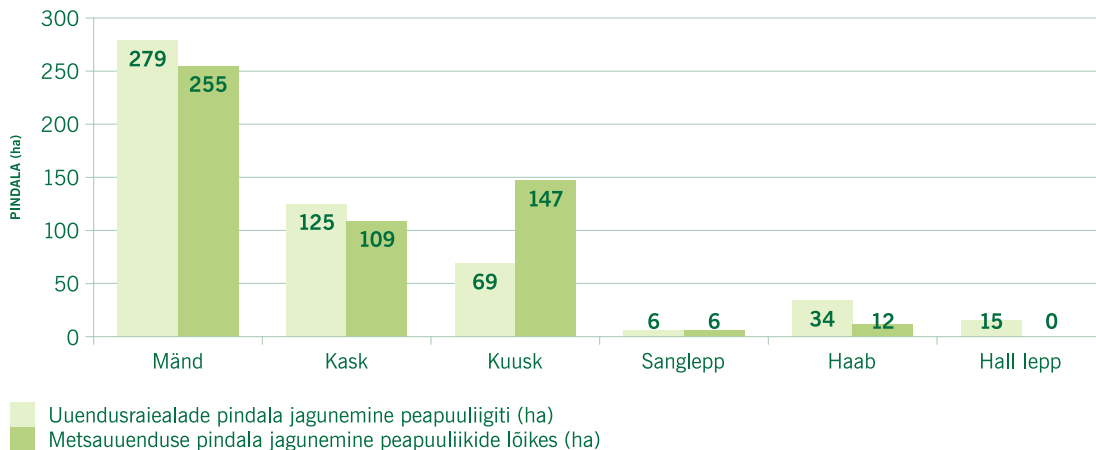
Valgamaa metstkonna uuendusraie keskmine maht on 485 hektarit aastas. Lähtuvalt kasvutingimustest kavandatakse raiesmikele uuendatav peapuuliik, jälgides raiealade kasvukohatüüpidesse jagunemist peapuuliigiti. Tabelis 13 on välja toodud aastas keskmiselt raiutavate alade peapuuliigiline jaotus ja kasvukohtades tehtavad peapuuliigilised valikud metsa uuendamisel.

Tabel 13. Uuendusraiealade jagunemine ja peapuuliigi valik metsauuendamiseks kasvukohatüüpide lõikes (%)

Kasvukohatüüp	Uuendusraiealade jagunemine peapuuliikide ja kasvukohatüüpide lõikes						Metsauuendusala jagunemine peapuuliikide ja kasvukohatüüpide lõikes				
	mänd	kask	kuusk	sang-lepp	haab	hall lepp	mänd	kask	kuusk	sang-lepp	haab
jänesekapsa	44	30	17		7	2	30	20	50		
jänesekapsa-mustika	46	21	26		7		40	20	40		
pohla	99		1				100				
mustika	86	5	9				90		10		
jänesekapsa-pohla	86	10	4				90		10		
naadi	2	43	10		30	15		50	30	20	
kõdusoo	40	40	15	1	4		40	30	30		
angervaksa		58	5	6	11	20		60	20	10	10
jänesekapsa-kõdusoo	29	40	24	6	1		40	30	30		
karusambla-mustika	90	5	5				90		10		
siirdesoo	89	11					80	20			
sinilille	40	33	10		11	6	20	10	70		
mustika-kõdusoo	76	6	18				40	30	30		
lodu		59		41				50			50
sõnajala		19	7	29	16	29		70		10	20
karusambla	73		27				90	10			
madalsoo	45	47		8				100			
sinika	100						100				
tarna-angervaksa	49	35				16	10	70		10	10
raba	100						100				
tarna		60	40				10	90			
kanarbiku	100						100				
KOKKU aasta keskmine	53	24	13	1	6	3	48	21	28	1	2

Perspektiivse võrdluse raiutavate peapuuliikide ja uuendatavate peapuuliikide osas annab joonis 22. Raiesmike uuendamise tulemusel võrreldes raiutavaga säilitatakse männikute osakaal ja suurendatakse kuusikute osakaalu. Kaasikuid eelistatakse selleks sobivates kasvukohtades ja haaba säilitatakse kohtades, kus seda on võimalik ulukikahjustusi vältides teha.

Joonis 22. Raiutavate peapuuliikide ja uuendatavate peapuuliikide võrdlus (ha)

Lähtuvalt kasvukohatüüpidest, metsauuendamiseks peapuuliigi ja uuendusviisi valikust on prognoositavad järgmised keskmised aastamahud: metsaistutus 345 hektarit, metsakülv 65 hektarit ning looduslikule uuenemisele jätmine 75 hektarit. Metsauuenduse peapuuliigi taimede kasvatamiseks parandamiseks tehtava metsauuenduse keskmiseks hooldamise mahuks on hinnanguliselt 1035 hektarit aastas. Esimesel või teisel aastal hukkunud taimede asemele istutatakse järgmisel aastal täiendavalt peapuuliigi taimi, et tagada piisav algthedus noorendikuetappi jõudmisel. Täiendamisvajadus on keskmiselt 160 hektaril aastas.

Metsakultuuride rajamisel rakendatakse metsa majandamise eeskirjas kehtestatud minimaalsest nõudest kõrgemat algthedust, et tagada kvaliteetsete ja kahjustustele vastupidavamate noorendike kasvatamine. Männi istutamise algtheduseks on 3500 tk/ha ning kuuse ja kase istutamise algtheduseks 2000 tk/ha. Valgamaa metskonnas on prognoositav keskmine taimede vajadus aastas järgmine: 772 500 männitaimet, 312 500 kuusetaimet ning 30 000 kasetaimet.

RMK Rulli metsataimlas suurendatakse tootmise pindala 10 hektarile, keskmine toodangumaht aastas saab olema 500 000 avajuurset kuuseistikut.

Valgamaa metskonna raiesmikud on seni uuenenud keskmiselt 4,0 aastaga: männiga 4,4 aastaga; kuusega 3,6 aastaga; kasega 3,6 aastaga, sanglepaga 5,0 aastaga ning haavaga 2,4 aastaga. Metsauuendusvõtete täiendavat rakendamist on neist aladest kavandatud 5 hektarile.

Uuendusala metsaks ümberarvestamisel taotletakse kvaliteetseid ja kahjustustele vastupidavaid noorendikke. Noorendikud grupeeritakse kvaliteedi alusel järgmiselt:

- Hästi uuenenuks loetakse noorendikud siis, kui peapuuliigi taimede arv hektaril on männinoorendikel vähemalt 1750 tk/ha, kuusenoorendikel vähemalt 1300 tk/ha, kasenoorendikel vähemalt 1950 tk/ha.
- Rahuldavalt uuenenuks loetakse noorendikud siis, kui peapuuliigi taimede arv vastab metsa majandamise eeskirja minimaalse puuliigiga metsaks arvestamise nõudele. Mändi on vähemalt 1500 tk/ha, kuuske 1100 tk/ha, kaske 1500 tk/ha.
- Minimaalselt uuenenuks loetakse noorendikud siis, kui peapuuliigi taimede arv ei vasta metsa majandamise eeskirja minimaalse puuliigina metsaks arvestamise nõudele, ning ümberarvestamine toimub mitme puuliigi valemi alusel.

Valgamaa metskonna keskmine noorendike hooldamise vajadus on 880 hektarit aastas. Maade lisandumisega võib noorendike hoolduse maht mõnevõrra suureneda. Maht on kalkuleeritud lähtuvalt noorendiku arenguklassis olevate puistute mahust ja kasvukohatüüpidesse jagunemisest. Kasvukohatüübi kasvutingimustest ja noorendiku peapuuliigist lähtuvalt on määratud hooldamiste korduste arv noorendiku arenguklassi vältel.

Järgides RMK valgustusraiate kvaliteedinõudeid, tagatakse:

- Kasvukohale parima koosseisuga ning tüveomadustega puistute kasvatamine.
- Noorendike kiire kasvatamine latimetsaks, tootlikumad ning kahjustustele vastupidavamad tulevikupuistud.
- Puistu optimaalne tihedus harvendusraieks ja puude omavaheline ühtlane vahekaugus, mis võimaldab harvendusraiel kasutada masinraie tehnoloogiat.

Viimase noorendikehoolduse järgselt peetakse sobivaks järgmise tihedusega noorendikke: männikud 3000 tk/ha; kuusikud 2000 tk/ha; kaasikud 2000 tk/ha; haavikud 1500 tk/ha; sanglepikud 2500 tk/ha.

Keskealiste puistute kasvutingimuste parandamiseks teostatakse harvendusraiet.

Harvendusraiet on vaja teha viljakates ja keskmise viljakusega üldjuhul 30–80-aastastes männikutes, 30–60-aastastes kuusikutes, 25–45-aastastes haavikutes ja 25–55-aastastes teiste lehtpuude puistutes, mille täius on 80 või suurem. Harvendusraieid kavandatakse kolmeaastaste perioodide kaupa, lisades igal aastal juurde ühe aasta mahu. Kiirelt kavandatakse raiete kõrge täiusega ($T \geq 100$) puistud, kuna puistu kõrge tihedus vähendab puude elusvõra pikkust ning halvendab puude kasvutingimusi. Keskmiseks harvendusraiate vajaduseks hinnatakse 508 hektarit aastas. Tabel 14 kirjeldab harvendusraiate potentsiaalset aastamahtu olemasolevate metsa-inventeerimisandmete põhjal. Seoses maade lisandumisega prognoositakse harvendusraiate vajaduse mõningast suurenemist.

Tabel 14. Harvendusraiate potentsiaalne aastamaht (seisuga 31.03.2012)

Peapuuliik	Aastane raiemaht	
	Pindala (ha)	Tagavara (tm)
Mänd	231	14 248
Kuusk	182	11 097
Kask	85	3 700
Haab	6	272
Sanglepp	4	199
Kokku	508	29 516

Sanitaarraiate teostamise eesmärgiks on eemaldada metsast nakkusallikaks olevad või kahjurite paljunemist soodustavad puud, samuti tuleb raiuda puidu kasutamisel ohuallikaks mitteolevad surevad või surnud puud, juhul kui see ei ohusta bioloogilist mitmekesisust. Üldjuhul kavandatakse ja teostatakse sanitaarraiet siis, kui väljaraie vajadus on suurem kui 10 tm/ha. Valgamaa metskonna hinnanguline sanitaarraiate vajadus on 10 000 tm aastas.

Raiete teostamisel kevad-suvisel perioodil (15.04–15.06) rakendatakse sellist tööde teostamise strateegiat, mille puhul oleks tagatud linnustiku ning loomastiku kaitse tundlikul pesitsus- ja poegimisperioodil, metsamuldade vee- ja toiterežiimi kaitse ning minimeeritud seenhaiguste levikuohu.

Metsakaitseliste tööde teostamise eesmärgiks on metsa tervisliku seisundi halvenemise vältimine ennetavate abinõude rakendamise kaudu. Metsakaitseline tegevus seisneb ka selliste metsakasvatustlike võtete rakendamises, mis tagavad metsade hea seisundi ja keskkonna säästuse vähenemise.

Männikärsaka tõrjet mürkemikaalidega kasutatakse metsas üksnes alternatiivsete võimaluste puudumisel ja olulise kahjustuse korral. Männikärsaka kahjustusohu vähendamiseks taimed töödeldakse taimlas kemikaaliga.

Keskkonnaministri määrusega „Nõuded tuletokestusribade ja -vööndite rajamise ning tuletokestus-riba ja -vööndi kohta” on fikseeritud järgmine põhimõte: metsa tuleohtlikkust hindab omanik ja määrab selle põhjal tuletokestusribade ja -vööndite rajamise vajalikkuse. Valgamaa metskonna tuleohtlikud alad, tuletokestusribade ja -vööndite rajamine ning hooldamine on määratletud metsa-ülema käskkirjaga. Valgamaa metskonnas teostatakse aastas 10 kilomeetrit tuletokestusribade hooldamist, Taheva ja Koorküla metsandikes.

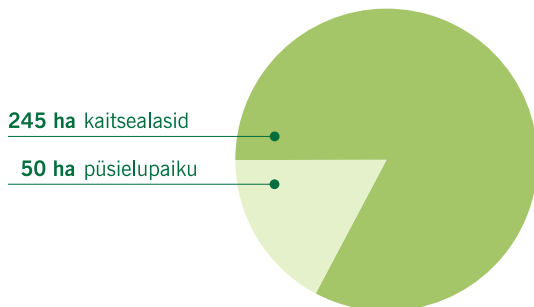
Valgamaa metskonna territooriumil peetakse vajalikuks 20 tuletoerje veevõtukohta olemasolu. Nendest 6 korrastati 2011. aastal, lisandus 2 uut. 2012. aasta tööplaanis on veel 6 veevõtukohta uuendamine. Kõik veevõtukohad on metsas tähistatud siltidega, millel on määratletud veevõtukohta hinnanguline mahutavus. Järgnevatel aastatel hooldatakse veevõtukohtasid süstemaatiliselt.

Metsatulekahjude korral toimub koostöö Päästeametiga hädaolukordade lahendamise plaani alusel. Iga omavalitsuse territooriumil on määratud üks metskonna töötaja, kelle telefon on tuleohtlikul ajal ööpäevaringselt sisse lülitatud. RMK tagab päästeasutusele riigimetsas metsakustutustööde juhtimiseks vajalike metsamajanduskava planšettide, puistuplaanide ning kaartide olemasolu paberkandjal või elektrooniliselt; täpsustab päästeasutusele võimalusel metsatulekahju asukoha, edastab kogutud andmed päästeasutusele ning määrab riigimetsas hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri esindaja; edastab igal aastal informatsiooni veevõtukohtade ja kontaktisikute kohta; nõustab ja abistab päästeasutust metsakustutustööde teostamisel riigimetsas muul viisil.

3.3. Looduskaitse

Keskkonnaregistri andmetel kavandatakse Valgamaa metskonna maadele uusi kaitse- ja hoiu-alasid ning püsielupaiku kogupindalal 295 hektarit, mille pindalast annab ülevaate joonis 23.

Joonis 23. Kavandatavate kaitsealade pindala (ha)

Lisaks moodustab metstkonna maadest 850 hektarit nn vari-Natura ala, kus puudub seadusest tulenev majandamispiirang. Nendel aladel on vaja täpsustada, kas kaitseväärtused on ka tegelikult olemas. Sõltuvalt inventuuri tulemustest, võidakse ka nendel aladel uusi kaitsealasid moodustada. RMK on võtnud vabatahtliku kohustuse hoiduda nendel aladel majandustegevusest.

Vääriselupaigad on majandatavas metsas asuvad ja kaitset väärivad alad. RMK hoiab ja kaitseb hea tahte põhimõttel ka kaitsealade piiranguvööndites asuvaid vääriselupaiku, mida ametlikult vääriselupaikadeks ei loeta. Lisanduvate maade metsakorraldusliku inventeerimise käigus hinnatakse loodusväärtuste olemasolu ja korraldatakse vajadusel vääriselupaikade kaitse alla võtmine. Samuti hinnatakse ja korraldatakse vääriselupaikade andmekogu iga-aastaste metsainventeerimiste käigus.

Lähiaastatel koostatakse kaitsekorralduskavad Valgamaa metstkonna maadele jäävatele kaitse- ja hoiualadele, millest annab ülevaate tabel 15. Kaitsekorralduskavades kirjeldatakse kaitseväärtuste säilimiseks ja kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalike looduskaitsetööde mahtu.

Tabel 15. Kavandatud kaitsekorralduskavad

Ala tüüp	Ala nimetus
Looduskaitseala	Koorküla
Maastikukaitseala	Elva-Vitipalu, Karula-Pikkjärve, Otepää
Hoiuala	Aheru järve, Kadajärve, Kirbu soo, Purtsi jõe, Valli soo, Otepää

Kaitsekorralduskavad peavad andma sisendi RMK poolt tehtavate looduskaitsetööde nimekirja. Olemasolevate kaitsekorralduskavade põhjal on lähiaastatel plaanis teha töid järgmiselt: koosluste taastamist ja hooldamist 47 objektil Karula rahvuspargis, Otepää looduspargis, Soontaga maastikukaitsealal ja Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal; maastikuhooldust ja taastamist 7 objektil Karula rahvuspargis ja Otepää looduspargis; liikide elupaikade hooldust 3 objektil Karula rahvuspargis, samuti hooldustöid mitmel kaitstaval üksikobjektil ja Sangaste pargis. Kokku tehakse looduskaitsetöid 9 kaitstaval loodusobjektil. Kaitseplaneerimise kavades kirjeldatud üldised tegevused konkretiseeritakse RMK poolt, täpsustatakse töö sisu ja maht ning tellitakse vajadusel täiendavad taastamiskavad ja ekspertiisid. Kaitsealade infrastruktuuri (metsateed, truubid, sillad) rekonstrueeritakse mahu, mis on kooskõlas pärandkoosluste hooldamise vajadusega.

Kaitseplaneerimise kavades kirjeldatud üldised tegevused konkretiseeritakse RMK poolt, täpsustatakse töö sisu ja maht ning tellitakse vajadusel täiendavad taastamiskavad ja ekspertiisid. Kaitsealade infrastruktuuri (metsateed, truubid, sillad) rekonstrueeritakse mahu, mis on kooskõlas pärandkoosluste hooldamise vajadusega.

Metskonna maadel inventeeritud kaitsealadel asuvate poollooduslike koosluste kogupindala on 216 hektarit. Tehakse koostööd rentnikega kaitsealadel asuvate poollooduslike koosluste soodsa seisundi saavutamiseks võimalikult suurel pindalal. Kestliku koostöö aluseks on RMK ja rentniku vahel sõlmitav pikaajaline maarendileping.

3.4. Metsaparandus

Valgamaa metskonna prognoositav metsakuivendussüsteemide uuendamise või rekonstrueerimise mahu vajadus on keskmiselt 610 hektarit aastas. Arvestades keskkonnakaitseliste piirangutega aladele jäävate kuivendussüsteemide olemiga, võimaldab selline tööde maht lõpetada rekonstrueerimis- ja uuendustööd 15–20 aastaga.

Rekonstrueeritud või uuendatud metsakuivendussüsteemide hooldust korraldatakse 5–7-aastase perioodi järel. Arvestades eeltoodud põhimõtet, on Valgamaa metskonna keskmine metsakuivendussüsteemide hooldusvajadus keskmiselt 500 hektarit aastas.

Metsakuivendussüsteemide majandamisel rakendatakse järgmist strateegiat:

- RMK ei raja üldjuhul uusi kuivendussüsteeme, vaid teostab olemasolevate hooldamist, uuendamist ja rekonstrueerimist.
- Kuivendussüsteemi projekteerimisele eelnevalt koostatakse keskkonnamõjude analüüs, mille tulemusi ja võimalikku keskkonnamõju leevendavad meetmed lülitatakse projekti koosseisu.
- Kuivendusobjekti rekonstrueerimisprojekti koostamisel vaadatakse üle ala tervikuna ning planeeritakse korrastamiseks vajalikud tegevused. Sealjuures arvestatakse metsa iseloomu, tuleohtlikkust, kaitstavaid loodusobjekte ja teisi kaitseväärtusi, kuivenduskraavide seisukorda ja olemit, metsamajanduse intensiivsust objekti alal ja selle naabruses, puidu kokkuveo-võimalusi ja metsasihtide seisukorda, metsateede seisukorda ja puidu väljaveovõimalusi.
- Seisundist lähtuva pingerea alusel rekonstrueeritakse esmajärjekorras kuivendussüsteemid, kus kraavide kuivendusvõime on oluliselt langenud ja viljakatel soomuldadel paiknevad kuivendussüsteemid, kus kasvavad okaspuu enamusega puistud.
- Metsakuivendussüsteemide rekonstrueerimis- või uuendustööde aluseks on objektide nimekiri viie aasta mahus, mida igal aastal aastamahu lisamisega täiendatakse.
- Kuivendussüsteemi rekonstrueerimisel taastatakse kuivendusobjektil olemasolev kraavivõrk esialgsel kujul. Juhul kui varasema süsteemi ehitamisel oli tehtud vigu, mille tõttu jääb vesi kraavidesse seisma ja tekitab mingil metsaosal liigvett või üleujutusi, muudetakse olemasolevate kraavide parameetreid või plaanilahendust.
- Objekti piires taastatakse reeglina kõik olemasolevad kraavid. Taastamata võidakse jätta kvartalisisesed kraavid, mis on süsteemi toimimise tagamiseks asendatavad kvartali sihtidel paiknevate või sinna rajatavate kraavidega.
- Kvartalisisesed kraave ei taastata, kui need ei ole süsteemis eesvooluks, ei oma tähtsust kuivendajana ega puidu kokkuveo seisukohast, või kui kraavid läbivad sõnajala ja lodu kasvukohatüüpe.
- Metsakuivendusobjekti rekonstrueerimisel projekteeritakse vajadusel uusi kraave metsa-kvartalite sihtidele, parandamaks metsa majandamise tingimusi ning vähendades koormust metsakvartalite sisestele või teistele metsakvartalite sihtidele.

- Uute kraavide projekteerimisel metsakvartali sihtidele ja metsakvartali-siseste kraavide pikendamisel on tingimuseks, et rajatavad või pikendatavad kraavid ei mõjuta seni olemasolevast kraavivõrgust mõjutamata märgade metsade algselt säilinud looduslikku veerežiimi. Uute kraavide keskkonnamõjude analüüsiks kaasatakse eksperte. Keskkonnamõjude analüüsi käigus kaalutakse alternatiive.
- Metsakvartalite siseselt üldjuhul uusi kraave ei projekteerita. Metsakvartalite siseselt võib tekkida juba olemasolevate kraavide pikendamise vajadus juhul, kui sellega on võimalik parandada varasema projekti olulisi vigu, tagada metsakuivendussüsteemi parem toimimine, oluliselt parandada metsa majandamise tingimusi ning vältida metsamullastiku kahjustusi puidu kokkuveol.

Optimaalseks teedevõrgu tiheduseks loeme 1,20–1,50 km/100 ha metsamaa kohta ja maksimumne kokkuveokaugus ei ületa üldjuhul 800 meetrit. Arvestades sellega, et suur osa Valgamaa metskonna hallatavast metsamaast on kaetud erinevate keskkonnakaitselistest piirangutega, on praegune teedevõrk optimaalsele lähedane. Valgamaa metskonna prognoositav metsateede uuendamise ja rekonstrueerimise maht on keskmiselt 26 kilomeetrit aastas. Metsateede hooldustöid teostatakse perioodiliselt, vastavalt kehtestatud metsateede seisundinõuetele.

foto: RANDO KALL

SÄLGO TEE REKONSTRUEERIMINE, AAKRE METSANDIK.

Metsateede majandamisel rakendatakse järgmist strateegiat:

- Metsatee on riigi omandisse jäetud maal paiknev riigimetsa majandamiseks kasutatav tee. Metsateed võib kasutada igaüks juhul, kui riigimetsa majandamist korraldav isik või riigiasutus ei ole metsateed või selle osa sulgenud või seal liiklust piiranud.
- Metsateid kasutatakse üldjuhul metsamajanduslike tööde teostamiseks, ligipääsu tagamiseks metsatulekahjude puhul, maaparandussüsteemide hoiu tagamiseks, looduskaitsealade teenindamiseks ja puhkemajanduse korraldamiseks.
- Metsateed registreeritakse riiklikus teeregistris ja tähistatakse nime või tähisega. Järgnevate aastate jooksul tähistatakse metsateed nimeviitadega.
- Vajadusel sõlmitakse omavalitsustega kokkuleppeid metsatee avalikku kasutusse andmiseks ja sellega kaasnevate hoolduskohustuste üleandmiseks.
- Sõlmitakse kokkulepped erateede omanikega nende kuuluvate teosade kasutamiseks ja võetakse sellega kohustus teehoiu korraldamiseks.
- Metsateed on jaotatud järkudesse, lähtuvalt metsamaterjali väljaveokoormusest. Väljaveokoormusi hinnatakse perioodiliselt ning sellest tulenevalt täpsustatakse ja muudetakse metsateede järkusi.
- Metsatee seisundinõuetele vastavuse tagamine on kohustuslik. Metsateede süsteemse hooldamisega tagatakse igale teele vastava järgu seisunditase.
- Juhul kui tee on amortiseerunud ja seisundinõuded ei ole hooldamisega saavutatavad, teostatakse rekonstrueerimis- või uuendamistööd.
- Metsateel, millel ei ole tagatud nõutav seisunditase ning kus seetõttu on ohutu liiklemine raskendatud, samuti teelõigul, kus liiklemine on metsamajanduslike tööde tõttu ohtlik, tähistatakse see teelõik vastavate liikluskorraldusvahenditega. Juhul kui tähistamisega ei ole võimalik luua tingimusi ohutuks liiklemiseks, metsatee suletakse.

Metsateede ehitus- ja hoiutöödeks vajaliku tee ehitusmaterjali vajaduse katmiseks on RMK taotlenud Valgamaa metskonna territooriumil maavara kaevandamise loa Voola karjääris. Karjäär asub Hummuli vallas: pindala 6,8 hektarit; kaevandatav varu 470 000 m³; maksimaalne aastatoodangu maht 31 500 m³; kaevandamisloa kehtivus 2025. aastani.

3.5. Puhkevõimalused

Uued arengud on kavandatud Haanja-Karula puhkeala, Kiidjärve-Kooraste puhkeala, Sakala puhkeala ja Otepää looduspargi külastuskorralduskavadega aastateks 2012–2017 ning Karula rahvusparki külastuskorralduskavaga aastateks 2011–2015.

Sakala puhkealal on kavandatud Taagepera lõkkekohta ümber kasutusele võtta ja kaardistada olemasolevad loodusrajad. Valgamaa metskonna maadele jääb ka planeeritav Lõuna Sakala jalgrattamarsruudi üks osa, mis läbib järgmisi huvipunkte: Rutu mägi, Taagepera lõkkekoht, Koorküla Valgjärve lõkkekohad, Lasajärve lõkkekoht ja Tüandre järve lõkkekohad. Rohkem territoriaalseid muutusi kavandatud ei ole, loodusala kasutusvajadusest tulenevalt on võimalikud muudatused objektide arvus ja iseloomus.

Haanja-Karula puhkealal on plaanis Karula Pikkjärve lõkkekohad ümber planeerida. Senise kolme koha asemele jääb kaks lõkkekohta, kuhu paigaldatakse ka kaetud lõkkeasemed. Samuti paigaldatakse Alumati lõkkekohta kaetud lõkkease. Paljud puhkekoha objektid saavad uued infotahvlid. Seega toimub objektide renoveerimine vastavalt vajadusele samas mahu ja vajadusel paigaldatakse külastuskoormuse kasvuga seonduvad suunamised ja kaitserajatised.

Otepää looduspargis on planeeritud Euroopa Regionaalarengu Fondi „Looduse mitmekesisuse säilitamise” meetme abil suuremad rekonstrueerimistööd Pühajärve ja Murrumetsa matkarajal.

Sangaste metsapargis ehitatakse 2 varjualust, mis on suunatud teavitamise ja loodushariduse parandamisele. Kogu alal planeeritakse infokandjate ajakohastamist.

foto: RANDO KALL

SANGASTE LOSS KOOS METSAPARGIGA.

3.6. Jahindus

Riigimaa jahinduslikuks kasutamiseks andmisel lähtutakse põhimõttest, et jahipidamine on üks metsa kasutamise viise, mille korraldamisel peab olema tagatud metsaelustiku mitmekesisuse säilimine, metsa tootlikkuse kasv, uuenemisvõime ja elujõulisus.

Ollakse seisukohal, et seadusega peab olema tagatud sisuliselt töötav regulatsioon maaomaniku esindaja ning jahipiirkonna kasutaja vahelise suhte toimimiseks lepingulisel alusel: maaomanik ei soodusta oma tegevusega ulukikahjustuste tekkimist ja jahipiirkonna kasutaja hoiab ära ülemäärased ulukikahjustused.

Valgamaa metstkonna hallatavad riigimaad on antud jahiühenduste kasutusse 21 jahipiirkonnana, kokku 49 578 hektarit. Riigimaa jahinduslikuks kasutamiseks andmisel sõlmitakse jahipiirkondade kasutajatega uued lepingud järgmiste põhimõtete alusel:

- Määratletakse täpselt jahimaa kasutamist kitsendavad alalised või ajutised territoriaalsed piirangud – looduskaitsealised, puhkealadega ja metsa majandamisega seonduvad piirangud.
- Järjepidevalt hinnatakse sõraliste kahjustusi metsauuendusladel ja noorendikes, teavitades jahipiirkondade kasutajaid ülemääraste kahjustuste tekkimisest.
- Jahipiirkondade kasutajaid teavitatakse koprakahjustuste ohust ja koprakahjustustest, kahjustuste likvideerimiseks püstitatakse tähtajad.
- Lepinguga reguleeritakse ulukihoolde tingimusi ja kooskõlastatakse rajatiste asukohad.
- Jahipiirkonna kasutajale pandud kohustuste süstemaatilise mittetäitmise korral algatatakse jahipiirkonna kasutaja väljavahetamine.

Jahinduslikel teemadel on maaomaniku esindajaks maakonnas metsaülem. Maaomaniku ning jahipiirkonna kasutaja vahel sõlmitud lepingu tingimuste täitmise kontrollimiseks ning analüüsimiseks arendab RMK jahihaldust.

3.7. Uuendusraied ja metsa vanuselise struktuuri muutused

Valgamaa metskonna uuendusraiete maht on kavandatud eraldi männikutele, kuusikutele, kaasikutele, haavikutele, sanglepikutele ja hall-lepikutele kolme majandamiskategooria lõikes:

- Majandatavad metsad.
- Majanduspiirangutega metsad väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.
- Majanduspiirangutega metsad kaitstavatel loodusobjektidel – piiranguvööndid ja nendega võrdsustatud alad.

Uuendusraiete arvestuses ei osale 5a boniteedi puistud.

Uuendusraiete maht on kavandatud pindalaliselt. Tagavara on arvutatud vastava peapuuliigi küpsete puistute keskmiste hektaritagavarade kaudu. Uuendusraied pole jagatud lage- ja turbe-raieks. Teoreetilised langid on arvutatud vastavalt metsakorralduse juhendile viie meetodi järgi:

- Ühtlase kasutuse lank – ühtlane raie vastava puuliigi kogu raieringi jooksul.
- Küpsuslank – hetkel küpsete metsade ühtlane raie 10 eeloleva aasta jooksul juurdeküpsemist arvestamata.
- Esimene vanuslank – hetkel küpsete ja valmivate metsade ühtlane raie 20 eeloleva aasta jooksul.
- Teine vanuslank – hetkel küpsete, valmivate ja eelvalmivate metsade ühtlane raie 30 eeloleva aasta jooksul.
- Integraallank – mittelineaarne meetod, mis arvestab paindlikult ebaühtlase vanuselise jaotuse iseärasustega.

Valitud lank on määratud ekspertotsusena, mis arvestab konkreetse puuliigi vanuselist jaotust.

Tabel 16. Uuendusraie langiarvutus majandatavates metsades (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad (ha)					Valitud lank (ha)
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	145	370	275	246	210	246
Kuusk	78	58	48	55	81	55
Kask	79	179	121	95	106	118
Haab	26	39	22	19	45	30
Sanglepp	3	9	7	6	5	8
Hall lepp	9	16	11	9	14	14
Kokku	340	671	484	430	461	471

Valgamaa metskonna küpsete männikute rohkuse tõttu on männikutes kõige suurem küpsuslank. Ühtlase kasutuse lank on ebaühtlase vanuselise jaotuse tõttu kaks ja pool korda väiksem. Arvestades männikute puidukvaliteedi suhteliselt head säilimist peale küpsusvanuse saavutamist on valitud langiks võetud 2. vanuslangi lähedane lank, ehk küpsete ja juurde küpsevate metsade ühtlane kasutus on venitatud 30 aasta peale. Kui raiuda 20 aastat järjest hetke küpsuslanki, oleksid 20 aasta pärast küpsed männikud otsas.

Joonistel 24, 25 ja 26 on näha, missugused oleksid küpsuslangi väärtused männikutes, kuusikutes ja kaasikutes 10 ja 20 aasta pärast juhul, kui joonisel toodud lank raiutakse ühtlaselt 10 või 20 aastat järjest. Erandiks on 2022. aastal korrigeeritud lank, kus aasta 2022 numbriline väärtus tähistab uuesti valitud lanki aastal 2022.

Joonis 24. Männikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)

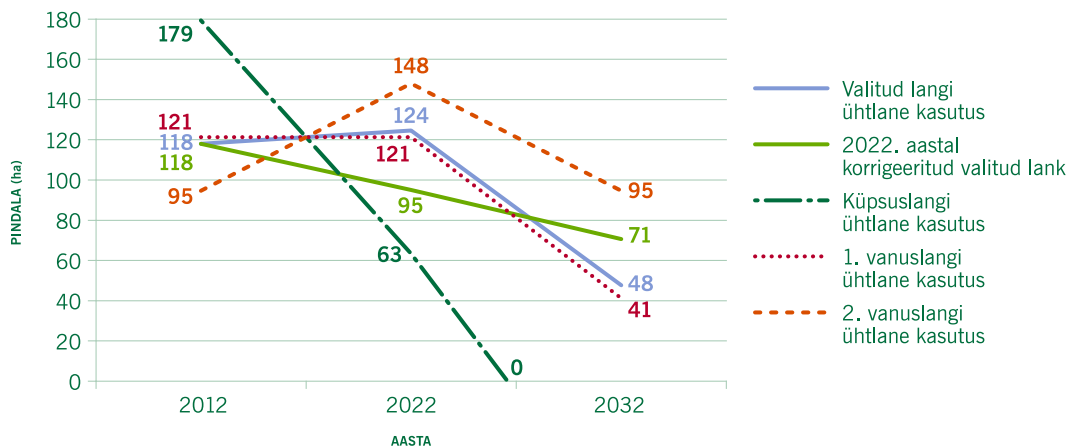
Valgamaa kuusikutes on küpseid metsi suhteliselt vähe, ühtlase kasutuse lank on suurem, kui küpsuslank, mis tuleneb 40-aastaste metsade rohkusest. Samas on küpsuslank ja vanuselangid suhteliselt sarnased, mis tagab järgmisel 20 aastal ühtlase kasutuse. Pärast seda hakkab raiemaht kuusikutes kasvama.

Joonis 25. Kuusikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)

Ka kaasikutes nagu männikuteski on küpseid metsi palju, samas pole otstarbekas küpsete metsade raiumisega nii kaua viivitada kui männikutes ning vanuselisest struktuurist tulenev raiemahu vähenemine järgneva 20 aasta jooksul on paratamatu. Optimaalse lahendusena on valitud langiks 2. vanuslangi poole kalduv 1. vanuslangi lähedane lank. Raiudes kavandatu kohaselt, on aastaks 2032 küpsete kaasikute jääk 710 ha. Kui raiutaks järjest küpsuslanki 179 ha aastas, oleksid 15 aasta pärast küpsed kaasikud otsas.

Joonis 26. Kaasikute langivalikute võrdlus majandatavates metsades (ha)

Majanduspiirangutega metsade raievõimalused on märksa väiksemad kui majandatavates metsades.

Tabel 17. Uuendusraie langiarvutus majanduspiirangutega metsades väljaspool kaitstavaid loodusobjekte (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad (ha)					Valitud lank (ha)
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	14	29	24	22	20	22
Kuusk	6	6	5	6	7	6
Kask	7	15	12	10	10	12
Haab	2	3	2	2	4	2
Sanglepp	1	2	1	1	1	1
Hall lepp	2	3	3	2	3	3
Kokku	32	58	47	43	45	46

Kaitstavatel loodusobjektidel paiknevate majanduspiirangutega metsade teoreetiline raievõimalus on suur, kuid looduskaitseadusest ja teistest õigusaktidest tulenevad piirangud ei võimalda puiduressurssi kasutada. Seetõttu on kavandatavaks raiemahuks võetud ligikaudu 1/10 lankide keskmisest, millest annab ülevaate tabel 18. Valdavalt saab neis metsades teha vaid kaitse-eeskirjades lubatud turberaieid.

Tabel 18. Uuendusraie langiarvutus majanduspiirangutega metsades kaitstavatel loodusobjektidel (ha)

Puuliik	Langiarvestuse pindalad (ha)					Valitud lank (ha)
	Ühtlase kasutuse lank	Küpsuslank	1. vanuslank	2. vanuslank	Integraallank	
Mänd	24	78	53	44	40	5
Kuusk	14	32	20	17	19	2
Kask	18	56	37	28	30	4
Haab	4	13	7	5	10	1
Sanglepp	1	3	2	1	1	
Hall lepp	3	7	4	3	6	
Kokku	64	189	123	98	106	12

Tabelis 19 on toodud Valgamaa metstkonnas aastateks 2012–2031 kavandatud uuendusraie pindalade ja tagavarade kokkuvõte.

Tabel 19. Kavandatud keskmine uuendusraiete maht aastas (ha)

Puuliik	Aastateks 2012–2021 keskmiselt aastas						Aastateks 2022–2031 keskmiselt aastas	
	Majandatavad metsad		Majanduspiirangutega metsad		Kokku			
	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)	Pindala (ha)	Tagavara (tm)
Mänd	246	79 700	27	8 800	273	88 500	273	88 500
Kuusk	55	15 800	8	2 400	63	18 200	63	18 200
Kask	118	34 200	16	4 500	134	38 700	111	32 000
Haab	30	10 200	3	900	33	11 100	20	6 700
Sanglepp	8	2 100	1	300	9	2 400	6	1 600
Hall lepp	14	2 300	3	400	17	2 700	12	1 900
Kokku	471	144 300	58	17 300	529	161 600	485	148 900

foto: RANDO KALL

UUENDUSRAIE LANK SÄILIKPUUDEGA, VALGA METSANDIK.

Joonistel 27, 28 ja 29 on toodud männikute, kuusikute ja kaasikute metsamaa vanuseline jaotus 10 ja 20 aasta pärast, arvestades metsade loomulikku vananemist ning kavandatud uuendusraiate mahtu. Arvutused on tehtud eeldusel, et majanduspiirangud ei muutu ja raiutud metsad uuendatakse või uuenevad kasvukohatüübile kõige sobivama puuliigiga.

Järgmise kahekümne aasta jooksul väheneb vaatamata konservatiivsele langivalikule (2. vanuselank) küpsete männikute rohkuse tõttu nende osakaal majandatavates metsades ning jaotuse hetkel suhteliselt lame maksimum 60–90 aasta piirkonnas muutub tunduvalt teravamaks. 20 aasta pärast on kõige enam 80–90-aastaseid männikuid. Raiemahust tulenevalt kasvab ka männinoorendike pindala.

Joonis 27. Männikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2012–2032 (ha)

Kuusikutes kasvab keskealiste metsade vananedes küpsete metsade osatähtsus. Kuusenoorendike pindala jääb samaks.

Joonis 28. Kuusikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2012–2032 (ha)

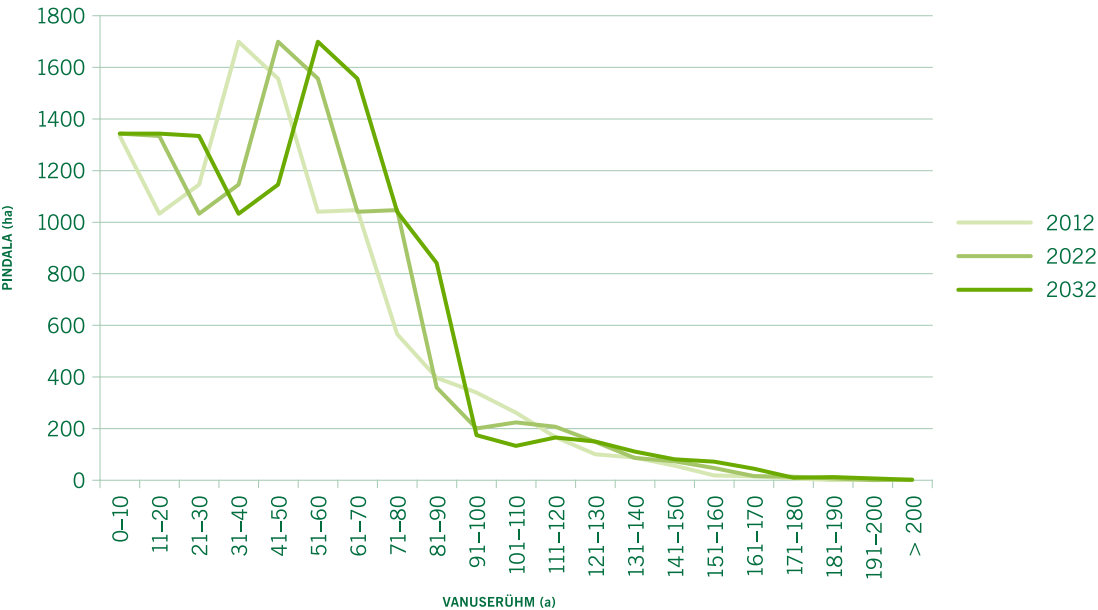
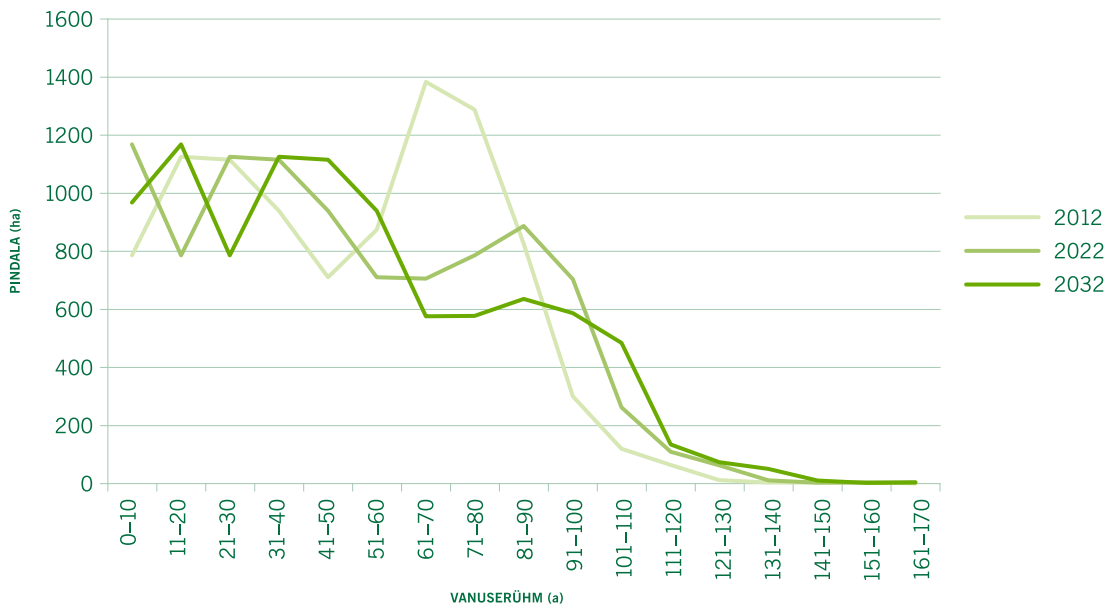

foto: RANDO KALL

Kaasikutes raiutakse järgmise 20 aasta jooksul suur osa hetkel 60–70-aastastest metsadest ning vanemate kaasikute vanuseline jaotus ühtlustub. Samas on peale kasvamas uued keskealised metsad. Väga vanade kaasikute pindala kasvab rangelt kaitstavate metsade arvel. Kasenoorendike pindala kasvab raie mahust tulenevalt.

Joonis 29. Kaasikute vanuselise jagunemise muutumine aastatel 2012–2032 (ha)

MAASTIK TSIRGUMÄEL.

3.8. Aastane puidukasutuse maht

Valgamaa metuskonna prognoositavast aastasest puidukasutuse mahust annab ülevaate tabel 20.

Tabel 20. Aastane keskmine puidukasutuse maht (tm)

Raieliik	Maht (tm)
Uuendusraie	138 000
Harvendusraie	26 000
Sanitaarraie	10 000
Trassiraie ja raadamine	3 000
Kokku	177 000

Uuendusraie ja harvendusraie mahust on prognoositavalt 65% palki, 29% paberipuitu ja 6% küttepuitu. Kasvukohtadesse jaotumise alusel tehtud analüüsist lähtuvalt on võimalik kasutada 10% uuendusraiate, trassiraiate ja raadamistega kaasnevaid raidmeid, prognoosi kohaselt keskmiselt 2300 tm aastas.

3.9. Piirangute mõju puidukasutuse mahule ja tuludele

Valgamaa metuskonnas on metsamajanduslikuks kasutamiseks 31 989 hektarit majandatavat ning 8784 hektarit majanduspiirangutega metsa. Jätkuva ja ühtlase metsakasutuse korral, arvestades seniseid õigusaktidega seatud piiranguid, saaks igal aastal müüa uuendus- ja harvendusraietest ning muudest raietest 177 000 tm metsamaterjale, prognoositava müügisummaga 6,2 miljonit eurot.

Eesti metsanduse arengukavas aastani 2020 toodud analüüsi kohaselt annab iga tihumeeter töödeldud puitu riigikassasse 8,9 eurot mitmesuguseid makse. Seega toob Valgamaa metuskonna puidu müügi maht riigikassasse arvestuslikult 1,6 miljonit eurot aastas. Iga tihumeetri puidu töötlemisega luuakse 34,5 eurot lisandväärtust. Seega loob Valgamaa metuskonna puidu müügi maht lisandväärtust 6,1 miljonit eurot aastas.

Valgamaa metuskonnas on 31.03.2012 seisuga looduskaitseliste piirangute tõttu metsamajanduslikust kasutusest välja lülitatud 15,2% ehk 7337 hektarit rangelt kaitstavat metsa. RMK mõistab nende metsade ja kaitsemeetmete tähtsat rolli keskkonna ja mitmekesisuse kaitsmisel, kuid järgnevalt peetakse vajalikuks analüüsida nende kaitsemeetmete maksumust ja majanduslikku mõju.

Valgamaa metuskonna rangelt kaitstavate metsade pikaajalise puidutoodangu analüüsist nähtub, et igal aastal jääb puidukasutusse tulemata 28 000 tihumeetrit metsamaterjale. Metsamaterjalide keskmiseks müügihinnaks prognoositakse 1,1 miljonit eurot aastas. Seda arvestades jääb rangelt kaitstavast metsast kasutusse võtmata puidu arvult riigikassasse maksude näol tulemata 260 000 eurot aastas ja metsatööstuses loomata lisandväärtust 1 miljoni euro eest aastas.

Arvestades Valgamaa metuskonnas hetkel projekteeritavate kaitsealade mahuks 259 hektarit, saab range kaitse rakendamise korral järgmised keskmised näitajad: 1 hektari metsa range kaitse viib puidukasutusest välja 3,90 tihumeetrit aastas; 1 hektari range kaitse vähendab puidukasutuse tulu 150 eurot aastas; 259 hektari range kaitse viib puidukasutuses välja 1000 tihumeetrit aastas, hinnangulise puidutuluga 39 000 eurot aastas.

Projekteeritavate kaitsealade range kaitsereežiimi rakendamisel võib kohalikel omavalitsustel jääda saamata maamaksu 1700 eurot aastas. Saamata jääv maamaks hetkel rangelt kaitstavas metsas on 9100 eurot ja majanduspiiranguga metsas 5500 eurot.

3.10. Metsamajanduslik tööhoive

Valgamaa metuskonna majandatavates ja majanduspiirangutega metsades metsa-majandustööde aastaringseks teostamiseks kulub aastas keskmiselt 60 inimtööaastat. Inimtööaasta väljendab konkreetse töömahu alusel kalkuleeritud aastast tööjõuvajadust. Valgamaa metuskonna metsauuendustööde ja noorendike hooldustööde aastamahu teostamiseks on vaja 15 inimtööaastat. Metsaraie-, kokkuveo- ja puidu väljaveotööde aastamahu teostamiseks on vaja 35 inimtööaastat. Metsaparandustööde aastamahu teostamiseks vajatakse 10 inimtööaastat.

Rangelt kaitstava metsa mitemajandamine vähendab metsamajanduslikku tööhoivet hinnanguliselt 9,4 inimtööaasta ulatuses. Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 analüüside alusel tekitab 1 miljoni kuupmeetri puidu varumine, transport ja töötlemine vähemalt 2350 töökohta. Selle näitaja kohaselt tekitab Valgamaa metuskonnas aastas varutav metsamaterjal vähemalt 416 töökohta. Rangelt kaitstavate metsade puidukasutuse piirang jätab metsandussektoris loomata 66 töökohta.

foto: RANDO KALL

RAIETÖÖLINE MEELIS TAMM NOORENDIKKU HOOLDAMAS, VALGA METSANDIK.

RMK
Viljandi mnt 18b
11216 Tallinn, Eesti
Tel +372 676 7500
www.rm.k.ee

TEKST:
RMK

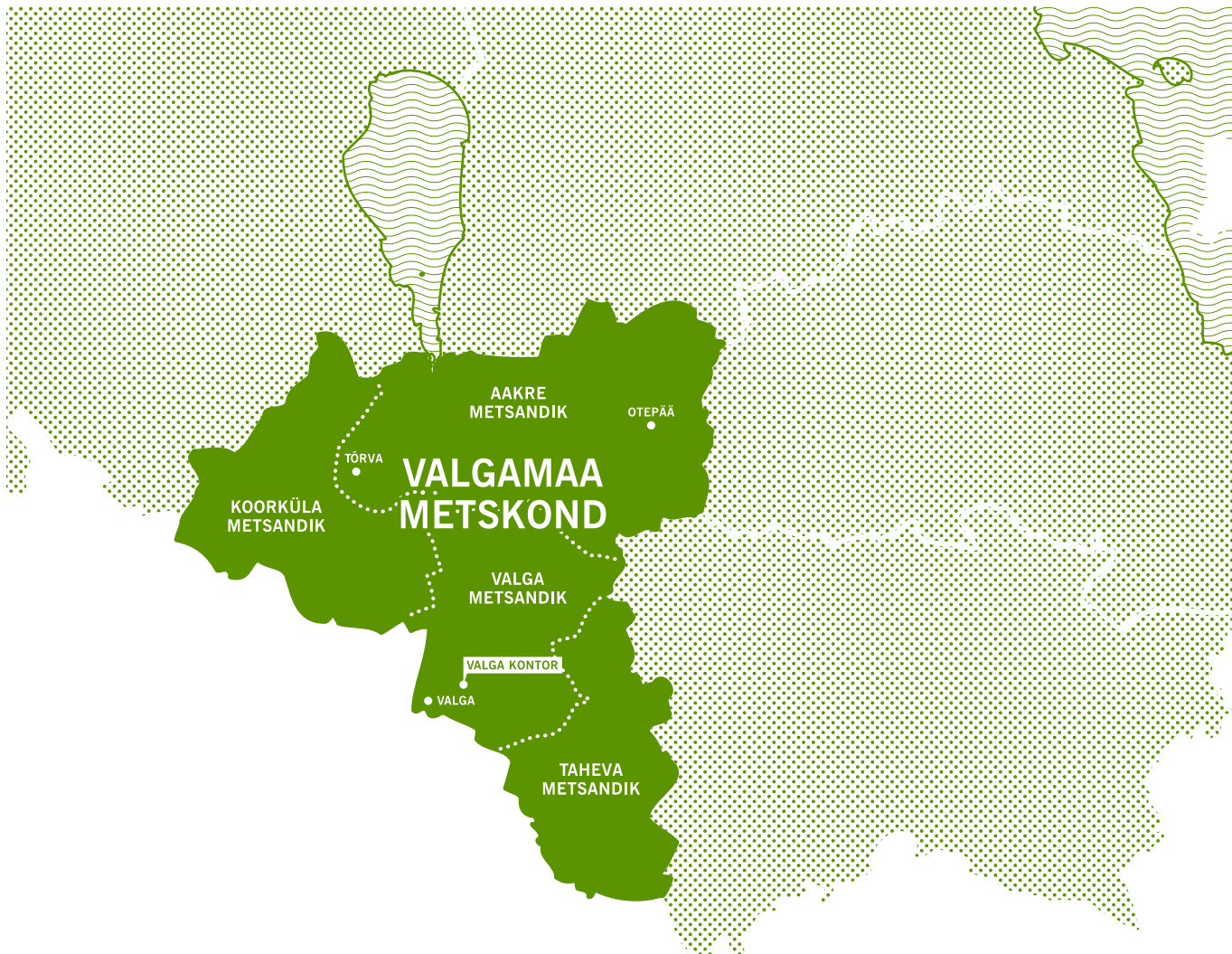
MAKETT, INFOGRAAFIKA:
© DF 2012
www.df.ee

FOTOD:
Lea Tammik (esikaas)
Rando Kall

ŠRIFT:
News Gothic BT,
© 1990–2003 Bitstream Inc.
ja © 2008 ParaType Inc.
Kõik õigused kaitstud.

PABER:
Keaykolour Recycled Chalk (kaaned),
Scandia 2000 Natural (sisu).

TRÜKK:
Printon Trükikoda

RMK Valgamaa metskond
Raavitsa küla, Karula vald
68112 Valga maakond
Tel 676 7461
valgamaa@rmk.ee

